NATUR OG MUSEUM
Nr. 3 Sept. 2012

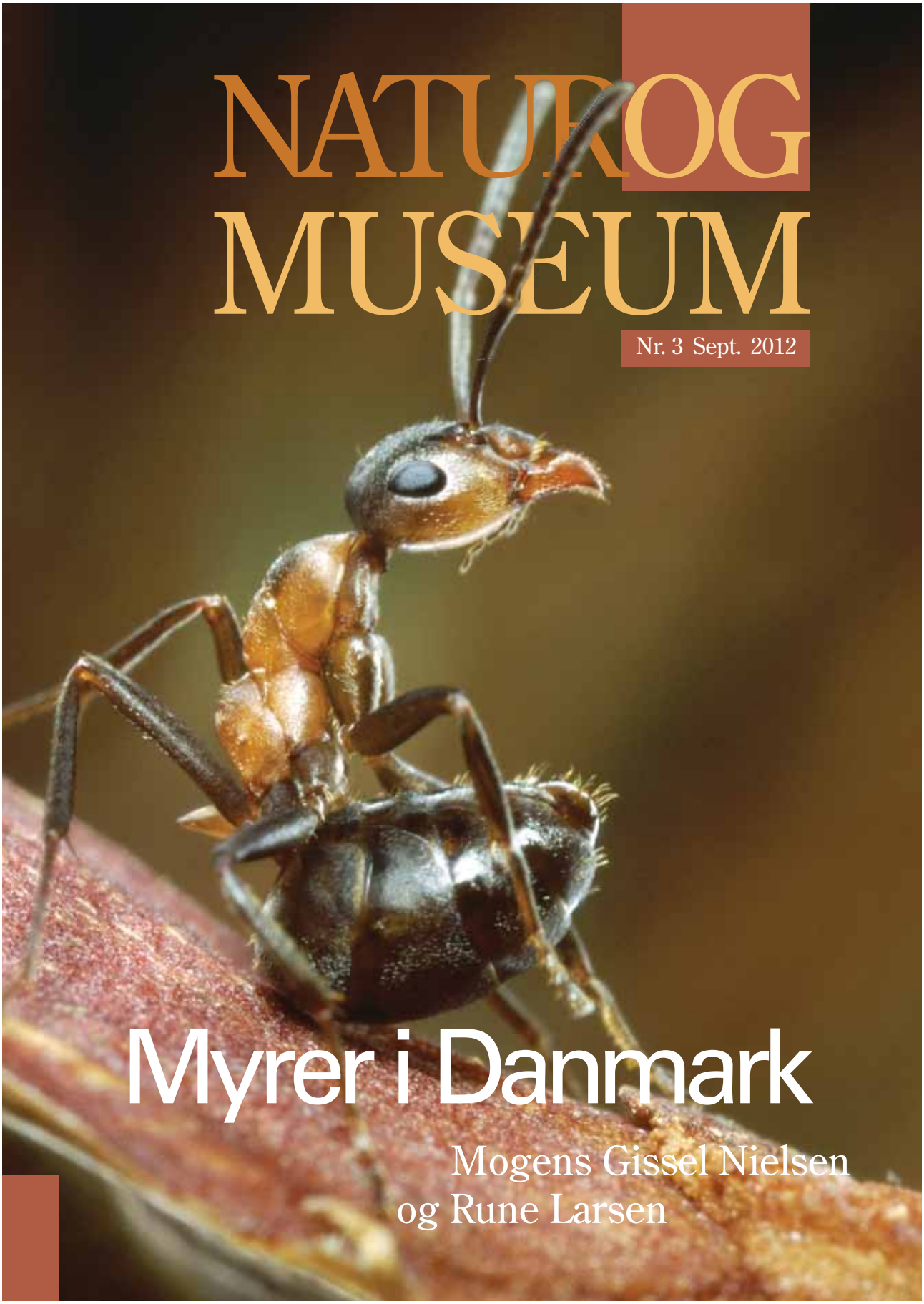

Myrer i Danmark

Mogens Gissel Nielsen
og Rune Larsen

Forside: Skovmyre i forsvarsposition – klar til at sprøjte myresyre fra bagkroppen.
Foto: Kim Taylor/Naturepl.com.

Bagside: "Syreregn" – en koloni af rød skovmyre forsvarer sig.
Foto: Konrad Wothe/Scanpix.Foto:

NATUR OG MUSEUM

Indhold

Livet i en myrekoloni 4
Myretuer 7
Føde.....11
Duftstoffer og kommunikation.....11
Myrernes indflydelse på omgivelserne 12
Beskrivelser af myrer i Danmark 14
Feltnøgle til bestemmelse af danske arbejdermyrer 31
Supplerende læsning 33
Myrearter fundet i Danmark 34

Tak til Jørgen Bittcher for hjælp med artsbeskrivelserne og for gennemlæsning og kommentering af manuskriptet.

Forfatterne

Mogens Gissel Nielsen. Født 1943. Lektor i biologi ved Aarhus Universitet med forskningsområde inden for myreøkologi og energiomsætninger. Har siden 1994 studeret mangrovens økosystemer i Australien, specielt myrernes fysiologiske tilpasninger til tidevands-oversvømmelser. Er projektleder for et stort DANIDA-projekt i Tanzania og Benin, hvor vævermyrer bliver anvendt til bekæmpelse af skadedyr.

Rune Larsen. Født 1956. Har som amatørentomolog gennem mange år studeret myrearternes udbredelse i Danmark.

NATUR OG MUSEUM
51. årgang nr. 3, 2012
ISBN 978-8791779-3-36

Myrer i Danmark
af Mogens Gissel Nielsen
og Rune Larsen

Layout: Tegnestuen
Tegninger: Theis Andersen

Øvrige hæfter i 2012:

Frø og frugter
af Torben Gang Rasmussen

Kannibalisme
af Søren Toft

Hønen
af Poul Sørensen

NATUR OG MUSEUM
ISSN 0028-0585
Udgives af
Naturhistorisk Museum, Aarhus

© NATURHISTORISK MUSEUM, AARHUS

REDAKTION:
Thomas Secher Jensen (ansvh.)
Theis Andersen
Charlotte Clausen
Morten D.D. Hansen
Inge-Marie Høi

PRODUKTION:
Tryk: Scanprint, Viby J.

ADRESSE:
Naturhistorisk Museum
Wilhelm Meyers Allé 210
Universitetsparken
8000 Aarhus C

Telefon: 86 12 97 77 kl. 10-16,
fredag kl. 10-14.
Telefax: 86 13 08 82
Bank: Danske Bank, 3627 3641041335
E-mail: nm@nathist.dk
Hjemmeside med e-butik:
www.nathist.dk

NORDISK MILJØMÆRKNING
541 006
Tryksag

Det er karakteristisk for myrer at samarbejde om at bringe store byttedyr hjem.

Skovmyrerne her kan hente byttedyr mere end 100 m fra tuen. Foto: Emil Lütken.

Myrerne er kendt af de fleste mennesker, og næsten alle er fascineret af de små dyr, selv om de også kan være ganske irriterende. Myrerne er i tidens løb blevet tillagt positive, menneskelige egenskaber, fx i talemåden „gak til myren og bliv vis" og med beskrivelsen „myreflittig" om en person. Hvorfor er vi så fascineret af myrerne? Det er vi selvfølgelig på grund af deres sociale samfund og adfærd, hvor der på mange punkter kan drages paralleller til vores. Ud over de sociale samfund har myrerne ligesom honningbier og termitter udviklet en markant arbejdsdeling med kaster, som har meget forskelligartede funktioner. Myrerne samarbejder om indsamling og transport af redemateriale og tunge byttedyr samt om opfostring af yngel, og alle generationer er med i arbejdet. Disse egenskaber er karakteristiske for de ægte sociale insekter, som i den danske natur også omfatter nogle bier og hvepse.

Myrerne er en af de mest succesfulde dyregrupper på landjorden, og de findes næsten overalt lige bortset fra arktiske områder og enkelte øer. Der er kun beskrevet ca. 15.000 arter, hvilket er ca. 1% af de kendte insekter, men de udgør til gengæld 30% af insekt-biomassen og er den eneste landlevende dyregruppe, der vejer mere end alle Jordens mennesker! Der skal ca. 8 millioner skovmyrer til at veje det samme som et menneske, så antallet af myrer er astronomisk.

Dette hæfte bringer den nyeste viden om de fascinerende dyrs adfærd og levevis med beskrivelser af alle myrearter i Danmark og deres levesteder. Ved hjælp af feltnøglen og en almindelig lup kan de fleste arter bestemmes til slægt. Bagest i hæftet findes en navneliste med sidehenvisninger.

Livet i en myrekoloni

Åbner man en koloni af sort havemyre, er det de små, sorte arbejdermyrer, der er helt dominerende. Kasten af arbejdermyrer består af ufrugtbare hunner, som sørger for alt det praktiske arbejde i kolonien, fx fødeindsamling, redebygning og yngelpleje. Hos havemyrerne og de fleste andre danske arter er arbejderne ens i størrelse, og ligesom arbejderne hos honningbierne skifter de arbejdsfunktioner gennem deres levetid.

Bladskæremyrer og mange andre tropiske myrer har udviklet arbejderkaster, hvor dyrenes størrelse er afpasset efter arbejdernes funktion. En almindelig kaste er soldatermyrerne, som har et meget stort hoved. Det skyldes ikke en stor hjerne, men meget kraftfulde muskler til de frygtindgydende kæber, som de bruger til forsvar af kolonien. Fælles for alle arbejdermyrer er, at de aldrig har vinger.

Graver man dybere ned i en havemyretue kan man være heldig at finde den æglæggende dronning, som er meget større end arbejderne. Hendes bagkrop er svært opsvulmet af æg. Om sommeren lægger en havemyredronning adskillige hundrede æg om dagen.

Det er altid arbejdermyrerne, der fodrer dronningen med opgylpet føde, og de renser hendes krop og fjerner de lagte æg. Dronningen er en superspecialiseret „æglægningsmaskine“ i et samfund af specialister. Antallet af dronninger i myrekolonier varierer meget afhængigt af arten, fx har stikmyrer ofte flere dronninger. Skovmyrerne har mange dronninger – helt op til flere hundrede – mens havemyrerne og engmyrerne kun har en.

Kolonien vil normalt også indeholde larver af forskellig størrelse, og om sommeren kan der være pupper. Larverne er ægte maddiker, dvs. de er bløde, blege og benløse, og ligesom dronningerne bliver de fodret og renset af arbejdermyrerne. De vokser hurtigt gennem flere hudskifter og forvandler sig til pupper, der enten kan være nøgne eller indesluttet i en kokon af silke. De bliver ofte kaldt myreæg.

I nogle perioder om sommeren finder man vingede myrer i tuerne. De spinkle hanmyrer er oftest sorte og langstrakte, og de har altid vinger. De har kun en funktion i myrekolonien, og det er at befrugte en dronning under parringsflugten, umiddelbart herefter dør de. De vingede dronningemyrer er hos de fleste arter væsentligt større end arbejderne, og hos mange arter opmagasinerer de store mængder fedt i kroppen. Antallet af vingede kønsdyr i en koloni afhænger meget af koloniens størrelse og føderessourcer. Små kolonier producerer ikke kønsdyr, hvorimod store veletablerede kolonier kan opfostre tusinder af vingede hunner og hanner.

◀ Et kig ind i sort havemyres tue viser de fine redekamre, hvor nogle indeholder larver og andre indeholder pupper, som ofte kaldes myreæg. Foto: Rune Larsen.

▶ Arbejdere og vingede kønsdyr af gul engmyre på overfladen af tuen umiddelbart før bryllupsflugten. Foto: Mogens Gissel Nielsen.

Bryllupsflugten

Når kønsdyrerne har opnået den rette vægt og er klar til parring, venter de i tuen til en dag med de rette klimatiske forhold. Så vil alle de modne kønsdyr af samme art i et stort område flyve ud på bryllupsflugten, som parringsflugten eller sværmningen kaldes. Havemyrerne forlader tuerne sidst på eftermiddagen på lune og vindstille dage som regel sidst i juli, men hvis forholdene er ugunstige kan bryllupsflugten godt udskydes til ind i september. Hannerne og hunnerne samles i store flokke omkring 50 m oppe i luften, hvor hannerne tiltrækker hunnerne med deres duftstoffer. Dronningerne parrer sig gerne med flere hanner. Myresværmen tiltrækker ofte store flokke af måger, som flyver rundt på en meget karakteristisk, flaksende måde, mens de æder de parrende myrer.

Efter bryllupsflugten lander kønsdyrerne ofte et godt stykke fra deres modertuer. Man ser også, at myrerne drifter ud over havet og lander på vandet, hvor de så samles i store klynger på flydende tang. Måske er de heldige at blive skyllet op på stranden.

Denne form for bryllupsflugt er typisk for sort havemyre, gul engmyre, herkulesmyre og andre arter, hvor næsten alle kønsdyr forlader tuerne i forbindelse med en kæmpestor sværmning. Hvor udbredt sværmningen bliver, afhænger helt af, hvor ensartet det gode flyvevejr er udbredt over landet. En anden strategi er, at dronningerne over en længere periode flyver ud til bestemte „parringsområder", hvor de tiltrækker hannerne med duftstoffer. Selve parringen kan foregå både i luften og på jorden. Denne strategi er typisk for rød skovmyre.

Der findes mange varianter af parringsstrategier hos de forskellige arter, og samme art kan også anvende flere strategier. Hos alle arter dør hannerne efter bryllupsflugten, og dronningerne „smider" deres vinger, idet vingehæftet bliver svagt, så de kan trække vingerne af kroppen.

Kolonien grundlægges

De unge dronninger bruger mange forskellige strategier i forbindelse med grundlæggelsen af kolonien. Det, man kalder en selvstændig kolonigrundlæggelse, anses for at være den oprindelige strategi. Dronningen finder et egnet skjulested og laver et lille, lukket kammer, hvori hun lægger 10-20 æg. Når æggene klækker, gylper hun føde op til larverne, og hun kan opfostre det første kuld små arbejdermyrer på de fedtreserver, hun har i kroppen, og ved nedbrydning af vingemuskulaturen. De første arbejdermyrer åbner redekammeret og begynder at fouragere udenfor, så det næste kuld arbejdere kan blive fodret.

Efterhånden som der bliver flere arbejdere, lægger dronningen flere og flere æg. Kolonien kan vokse ganske hurtigt i antal, hvis

der er nok tilgængelig føde, og efter nogle år vil kolonien normalt være så stor og veletableret, at den begynder at producere kønsdyr.

Ofte vil flere dronninger grundlægge en koloni sammen, men det er meget almindeligt, at der kun er en dronning tilbage, når kolonien bliver stor, fordi de andre bliver dræbt af den herskende dronning.

Skovmyrerne kan have mange dronninger i deres tuer, og de vil optage nye dronninger i den eksisterende koloni. Efterhånden som tuerne vokser, vil de lave søstertuer, så en koloni kan bestå af adskillige tuer.

En fjendtlig eller parasitisk overtagelse af en eksisterende koloni er en strategi, som kaldes en uselvstændig kolonigrundlæggelse. Her trænger en ny dronning ind i en eksisterende tue og slår enten den æglæggende dronning ihjel eller får arbejdermyrerne til at „glemme" den oprindelige dronning, så hun sulter ihjel. I Danmark vil stubmyren oftest parasitere sort slavemyre. Hedemyren bliver parasiteret af gul jordmyre, som igen kan blive parasiteret af en orangemyre-dronning.

Dronninger kan leve længe. En *Lasius*-dronning har overlevet 28 år i fangenskab, og i naturen er myrekolonier meget stabile. Det er derfor kun et uhyre lille antal af de dronninger, der deltager i bryllupsflugten, som får mulighed for at etablere en myrekoloni. Man formoder, at 95-99% af dronningerne dør – bliver ædt – under bryllupsflugten og den første dag på jordoverfladen. De fleste nyetablerede kolonier bliver udryddet af andre myrer, når de nye arbejdere åbner ind til den lille rede med dronningen.

Kastedannelse

Hos både bier og myrer kan den æglæggende dronning bestemme, om æggene skal befrugtes eller ej. Se tegningen nedenfor. Ubefrugtede æg udvikles altid til vingede hanner, og de befrugtede udvikles hos myrerne til vingeløse arbejdermyrer, når de fodres normalt. Arbejdermyrerne kan udskille et meget næringsrigt sekret, der svarer til biernes gelé royal, og hvis larverne fodres rigeligt med dette stof, udvikles de til vingede hunner, dronninger.

Arbejdermyrerne kan under visse forhold lægge to slags æg, dels såkaldte trofiske æg, som ikke kan udvikles, men kan bruges som foder til larverne, dels almindelige, ubefrugtede æg, der udvikles til hanner. Det sker, når den æglæggende dronning er død.

Kastedannelse hos rød skovmyre.

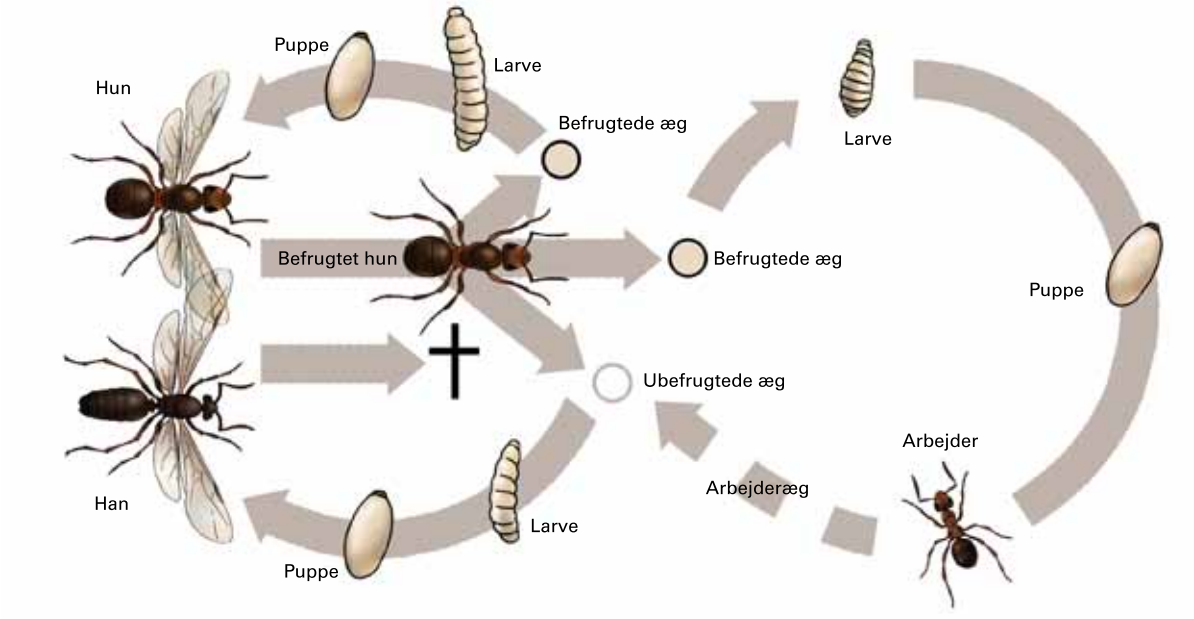

▲ På rød skovmyres tue er nåle og småkviste fra gran og fyrretræer placeret som stråene i stråtag, så regnvand ikke trænger ind i tuen. Foto: Mogens Gissel Nielsen.

Myretuer

Udformning og størrelse
Variationen af myretuer er stor, og mange arter bygger ikke tuer, men lever under sten og fliser, i hulrum i træer, i nedfaldne grene og træstubbe eller i gange i jorden. Når man taler om myretuer, er det ofte rød skovmyres store bygningsværk, de fleste tænker på.

Udformningen af tuerne varierer rigtig meget blandt de forskellige arter, og antallet af beboere i tuerne kan sammenlignes med indbyggerne i vore store og små byer og samfund.

Hos arter med små kolonier er antallet af myrer som i mindre landsbyer, store skovmyretuer svarer til byer som fx Aarhus, og hos de store bladskæremyrer er indbyggertallet på flere millioner individer.

Temperaturregulering
Myretuers vigtigste funktion er at beskytte kolonien og give de mest optimale forhold for udvikling af yngel. Temperaturen er vigtig for larveudviklingen, og de fleste danske myrer foretrækker 25-30°C i de dele af tuen, hvor larverne opholder sig. Når solen skinner på en myretue af gul engmyre, vil de yderste jordlag på solsiden blive opvarmet med 10-15°C, og ligesom andre myrer vil arbejdermyrerne hele døgnet flytte rundt på larver og pupper, så de altid befinder sig, hvor forholdene er de mest optimale.

I stedet for at lave tuer ser man ofte, at sort havemyre flytter ind under terrasser, hvor fliserne bliver dejligt opvarmede om dagen, og ligesom andre sten holder på varmen natten igennem. Løfter man en flise, ser man ofte store mængder af larver og pupper lige under flisen. På meget varme dage kan det blive for hedt, og så flytter myrerne ynglen længere ned i de underjordiske gange. Havemyrerne kan også flytte ind i isoleringen under huse, hvor temperaturen kan være meget bekvem.

Rød skovmyres tuer er meget avancerede. I sommerperioden er der en konstant temperatur på 26-28°C midt i tuen. Både myrerne og de mikroorganismer, der findes i tuer, udvikler varme ved deres stofskifte, og da tuematerialet er meget isolerende, kan myrerne holde en konstant temperatur, som kan ligge væsentligt over temperaturen udenfor. På varme dage skal myrerne af med varmen fra tuen, og da kan man se, at tuens overflade er meget åben med mange, sto-

re åbninger ind i tuen, så der kan ske en udluftning. På kolde dage er tuens overflade meget tillukket, kun få åbninger er synlige. På regnvejrsdage er tuens overflade meget glat fordi nålene er arrangeret som et stråtag, der er lagt, så vandet kan løbe af. Selv efter flere dages regn er det kun de yderste få centimeter, der bliver våde – resten af tuen er tør og varm.

I det tidlige forår kan man på solskinsdage se store klumper af myrer, som sidder i solen uden på myretuen. De er solfangere. Under solbadningen opvarmes de til op mod 20°C, og derefter går de ind i turen og afgiver deres kropsvarme. På den måde bliver tuens indre opvarmet, og larveudviklingen kan begynde tidligt

Ekstreme forhold

Myrerne evner at tilpasse sig ekstreme forhold. For eksempel lever gul engmyre på strandenge, der overskylles af havet ved højvande. Den kan overleve adskillige døgn, hvor tuen er under total oversvømmelse. Andre arter er tilpasset høje temperaturer. Den lille jordboende hedemyre har tuer, hvor overfladetemperaturen på jorden kommer op på 60°C om dagen samtidig med, at luftfugtigheden er ekstrem lav. Myrerne har tilpasset sig til kun at fouragere på jordoverfladen, når temperaturen er væsentlig lavere, og luftfugtigheden er højere, hvilket ofte er om natten.

De fleste myrer overvintrer langt nede i jorden eller i den nederste og frostfrie del af tuen, mens engmyrerne på de våde strandenge overvintrer helt oppe i toppen af tuen. De kan overleve ved særdeles lave temperaturer på grund af, at de har anti-frostvæske i cellerne.

Myregæster

En myretue indeholder mange andre dyr end myrer. Disse myregæster nyder godt af myrernes beskyttelse i tuen og har også ofte gavn af myrernes indsamling af føde. Myregæsterne kan opdeles i forskellige kategorier alt efter deres interaktioner med myrerne. I litteraturen ses mange forskellige definitioner, som kan være vanskelige at adskille, da de overlapper hinanden. Helt generelt kan man opdele sameksistensen eller symbiosen mellem myrer og myregæster i tre former:

- Mutualisme – et forhold, der er til gavn for begge parter, fx bladlus i engmyretuer.
- Kommensalisme – et forhold, som er en fordel for den ene part og neutral for den anden, fx guldbasselarver og blank gæstemyres ophold i skovmyretuer.
- Parasitisme – et forhold, som er til fordel for den ene part og ulempe for den anden, fx larver af blåsommerfugle i stikmyretuer.

Mutualisme

Myrernes vigtigste og mest kendte samarbejde er med de honningdug-producerende insekter, fx bladlus, skjoldlus og cikader. Man mener, at myrernes store succes for en stor del skyldes dette samarbejde, hvor myrerne yder beskyttelse til gengæld for mad – honningdug, som er bladlusens sukkerholdige ekskrement.

Det mest intime samarbejde hos danske myrer ser vi hos gul engmyre, hvor der i tuerne findes helt op til 14 forskellige arter af bladlus, som vel at mærke kun forekommer i disse tuer.

Om sommeren findes bladlus på planterødder i tuen og på rødder i det store netværk af gange i hele koloniens territorium. Inden vinteren „indsamler" myrerne de voksne bladlus og deres vinteræg, og de overvintrer sammen i tuerne.

◀ Myre samler honningdug.
Foto: Jan Steving.

◀ Arbejdere af rød skovmyre fungerer som tuens solfangere, når de en tidlig forårsdag solbader på tuen.
Foto: Niels Fabæk/Scanpix.

◄ Hulrodet lærkespores frugter har larvelignende myrelegemer, som tiltrækker myrerne.
Foto: Jakob Damborg/NatureEyes.

Når foråret kommer, bliver de „udplantet" på planterødderne igen. Bladlusen er helt afhængig af myrerne og kan kun eksistere i tuer af denne art. Den største del af gule engmyrers føde er honningdug, men de æder også af bladlusene, når bestanden bliver for stor, og myren får derved et vigtigt proteintilskud. Myrerne holder bladlusene som en slags husdyr og udnytter dem på samme måde, som vi holder kvæg.

Over jorden har mange myrearter også et mutualistisk forhold til bladlus, og de fleste danske arter indsamler honningdug. Planter med bladlus kan godt have forskellige myrer på forskellige tider af døgnet, fx *Formica*- og *Lasius*-arter om dagen og *Myrmica*-arter, stikmyrer, om natten.

Et meget avanceret samarbejde findes mellem myrer og mange planter, der har udviklet ekstra florale nektarier, dvs. små nektarproducerende kirtler, der oftest findes på de nye skud. Myrerne udnytter disse sukkerkilder, og til gengæld holder de planteskuddene fri for skadedyr.

Myrespredning, også kaldt myrmecokori, er kendt fra mange planter, som på deres frø har udviklet specielle myrelegemer, elaiosomer. Det er olie- og proteinholdige vedhæng, som myrerne gerne vil æde, og derfor indsamler de frøene, og bringer dem hjem til tuen. Når myrelegemet er fortæret, smider myrerne frøet ud sammen med andet affald, og på den måde bliver frøet spredt.

Kommensalisme

En anden form for sameksistens er kommensalismen, hvor myrerne ikke har gavn af myregæsten, men heller ikke generes nævneværdigt. Til gengæld kan myregæsten have gavn eller være helt afhængig af myrerne. Larverne af den store, flotte bille, guldbassen, lever af gammelt tuemateriale i udkanten af skovmyretuer. Billelarverne kommer normalt ikke i kontakt med myrerne, men beskyttelsen er vigtig, og man finder aldrig larver uden tilknytning til myretuer.

Den lille art blank gæstemyre lever også udelukkende i skovmy-retuer, men inde i små kamre i selve tuen. Gæstemyrerne stjæler mad hos skovmyrerne, og det hævdes, at de også kan blive fodret af skovmyrerne. Tilsyneladende generer de små samfund ikke skovmyrerne, men gæstemyrerne er helt afhængige af husly i tuerne.

Parasitisme

Den sidste og nok mest fantastiske form for sameksistens er parasitisme, hvor myrerne har ulemperne, og gæsterne er helt afhængige af myrerne.

Mange sommerfugle har sameksistens med myrer, og særligt udpræget er det hos blåfuglene.

► Guldbassen lægger æg i udkanten af store skovmyretuer. Larverne lever af henfalden tuemateriale, og myrerne beskytter dem under hele udviklingen.
Foto: Rune Larsen.

I Danmark er ensian-blåfuglen *Maculinea alcon* kendt for sin parasitiske sameksistens med flere arter af stikmyrer. Larverne af sommerfuglen lever de første tre hudskifter på hede- og klitplanten klokkeensian, hvorefter de lader sig falde ned på jorden. Er de heldige, kommer der en stikmyre af den rigtige art, og da sommerfuglelarven har den rette størrelse og lugt, bliver den bragt hjem til myretuen og placeret blandt de andre larver. Almindelig stikmyre vil næsten altid opfatte sommerfuglelarvernes lugt som rigtig, hvorimod korttornet stikmyre er bedre til at afsløre den falske duft, især i områder med mange sommerfugle. Blåfuglelarven vil de næste et til to år vokse og til sidst veje op til 50 gange mere end myrelarverne.

Myrerne favoriserer sommerfuglelarverne. Hvis der er mange blåfuglelarver i en tue, vil myrelarverne ikke blive fodret, og myrekolonien vil langsomt uddø.

Larverne af den sjældne sortplettede blåfugl *Maculinea arion* lever på timian. Efter de første larvestadier falder den ned på jorden, hvor den venter på at blive samlet op af en hedestikmyre. Ud over den rette lugt og størrelse har blåfuglelarverne også en kirtel, der producerer et sukkerholdigt sekret, som myrerne gerne vil have. Når blåfuglelarven kommer hjem i myretuen, begynder den at spise myrelarver, og det bliver til ca. 1.000 larver, inden sommerfuglelarven er udvokset.

Mange rovbiller, fx den blinde gul kølledrager *Claviger testatus*, er helt tilpasset og afhængig af livet i en myretue, og oftest er det hos gul engmyre. Myrerne passer og plejer billerne og deres afkom, og til gengæld får myrerne et sekret, som de sætter meget stor pris på. Sekretet har ingen næringsværdi, og det antages at være et rusmiddel. Hvis der er for mange biller, kan det betyde tuens endeligt.

► Ensian-blåfugl.
Foto: Lars Gejl/Scanpix.

▲ Stikmyre bringer en lille larve af sommerfuglen ensian-blåfugl hjem til myrekolonien.

► I korttornet stikmyres rede fodrer arbejderne den efterhånden store larve af ensian-blåfugl.
Fotos: David Nash.

Føde og kommunikation

Føde

Arbejdermyrerne kan kun indtage flydende kost, men nogle arter kan udskille sekreter, der opbløder de faste bestanddele i byttet, så maden kan suges op i myrens kro. Kroen er et passivt organ, hvor føden kan transporteres og opbevares uden at blive fordøjet. Kroen ligger i bagkroppen, og den kan udspiles så kraftigt, at fx en sort havemyre, der har fyldt kroen med honningdug, kan veje mere end dobbelt så meget som myrer med tom kro. Mange myrelarver kan fortære fast føde og omdanne det til flydende, som de kan aflevere til arbejdermyrerne og dermed hjælpe med at forsyne kolonien med flydende kost til kønsdyr og arbejdere.

Myrernes føde varierer meget fra art til art, men fælles for de fleste arter er, at honningdug fra bladlus, andre insekter og nektarier på planter er en vigtig sukkerkilde. Proteiner får myrerne oftest fra forskellige smådyr, som de kan overmande, men ådsler kan også være gode fødekilder.

Uden for Danmark findes der en del myrearter, som udelukkende er frøsamlende. Bladskærermyrerne samler friske blade, som de bruger til dyrkning af svampe, der er myrernes vigtigste fødekilde.

Duftstoffer

Duft- og signalstoffer, feromoner, er særdeles vigtige for koloniens eksistens, idet et socialt samfund kun kan eksistere med en eller anden form for kommunikation. Hos myrerne er den kemiske kommunikation den vigtigste.

Karakteristisk for sociale insekter er, at hver koloni har sin egen rededuft, og individer fra forskellige kolonier lugter forskelligt.

Myrerne har territorier, og specielt myrer af samme art fra fremmede kolonier bliver betragtet som fjender. De bliver jaget væk eller slået ihjel.

Når to myrer mødes ser man ofte, at de står over for hinanden med viftende antenner. På den måde lugter de, om det er en myre, der skal angribes, eller det er en, der skal udveksles føde med. Hvis det er en myre fra samme koloni, vil den myre, der har mest mad i sin kro, gylpe en lille dråbe op til den anden myre. På den måde bliver føden fordelt til alle i kolonien, og samtidig vil alle de signalstoffer, der er i føden, blive fordelt til alle individer. Med denne fødeudveksling (trophola-xis) får alle arbejdere fra dronningen et stof, der hæmmer deres æglægning. Samtidig får de informationer om, hvilken slags føde der mangler, og om de befrugtede æg skal opdrættes som dronninger eller arbejdere.

Giver man en myre noget radioaktivt stof, vil alle individer i kolonien være radioaktive i løbet af nogle timer på grund af den effektive fødeudveksling.

Ud over de duftstoffer, der udveksles med føden, har også luftspredte stoffer betydning i myrernes kommunikation. Her er de vigtigste køns- og alarm-feromonerne. Køns-feromonerne bliver brugt i forbindelse med bryllupsflugten, hvor de er nødvendige for, at hannerne og hunnerne kan finde hinanden. Alarm-feromonerne bliver brugt til at „kalde på hjælp“ både i forbindelse med forsvar af tuen, og når et bytte skal overmandes og bringes hjem. Generer man en skovmyre på tuen, vil den bøje bagkroppen ind under forkroppen, stå op på de fire bageste ben og pludselig sprøjte myresyre ud mod angriberen (se for- og bagside). Lugten af myresyre aktiverer en masse andre myrer, som også vil sprøjte med syre, og de fleste andre dyr vil hurtigt fortrække, for det kan virkelig svide i øjne og hals, selv om man ikke er blevet ramt direkte af myresyren.

▲ Myrer forsvarer frygtløst deres territorier uanset fjendens størrelse. Her prøver en græstørvsmyre at jage en stor herkulesmyre væk. Foto: Ib Nord Nielsen

Myrernes indflydelse på omgivelserne

På verdensplan udgør myrerne omkring 1/3 af alle insekter, og derfor vil de i mange økosystemer have en stor – og til tider – den største indflydelse på strukturen og sammensætningen af de hvirvelløse dyr. Myrerne kræver forholdsvis stabile og varme biotoper, og derfor er udbredelsen af myrer i Danmark knyttet til udyrkede og lysåbne områder, hvor jordoverfladen bliver rimeligt opvarmet. Det betyder, at dyrkede marker og tætte skove – det meste af Danmark – praktisk talt er uden myrer.

De steder, hvor myrerne har størst indflydelse her i landet, er på strandenge og overdrev samt i åbne nåle- og blandingsskove.

På strandenge og overdrev, hvor der har været en konstant græsning gennem mange år, ser man nogle karakteristiske, kuppelformede, blomsterfyldte græstuer, det er gul engmyres tuer.

Tætheden af tuerne kan være meget stor. Oftest er 10-15% af arealet dækket af tuerne – i ekstreme tilfælde kan tallet komme op på 25%. Tætheden af myrer på engen eller overdrevet kan i sådanne tilfælde være ca. 30.000 myrer pr. m^2, hvilket absolut er blandt de største tætheder, man kender til.

Vegetationen på tuerne varierer normalt meget fra omgivelserne, og på strandengene finder man ofte mange tørbundsplanter på den sandede og opvarmede tue. Plantebiodiversiteten er ofte mere end fordoblet på de strandenge, der har engmyretuer. I en tue på Skallingen med ca. 25.000 arbejdere var der ca. 12.000 bladlus. Ligeledes vil en masse smådyr leve på og i den varme og tørre tue. Især om vinteren vil tuerne fungere som overvintringssteder, da de ikke bliver oversvømmet så ofte som omgivelserne.

▲ Gul engmyres kuppelformede græstuer ved Aarhus Bugt. Myrerne lever underjordisk og holder store mængder bladlus på planterødderne i tuen og i gangene i hele koloniens territorium. Foto: Mogens Gissel Nielsen.

Engmyrerne graver til stadighed materiale op fra tuen og fra gangene med bladlus, og de får derved samme betydning som regnorme har i andre biotoper.

Myrer som føde for andre dyr

De fleste arbejdermyrer indeholder myresyre, og i fx skovmyrer kan det udgøre 1/3 af vægten. Derfor er det kun få fugle og pattedyr, der æder myrer i stort tal. Grønspætten laver store huller i skovmyretuerne om vinteren, hvor indholdet af syre i myrerne er mindre, og andre føderessourcer er begrænset. Om sommeren spiser grønspætter forskellige slags myrer sammen med anden føde. Vendehalsen er næsten

ren myrespiser, og den fortærer fortrinsvis sort slavemyre, som har et meget lille syreindhold. I modsætning til arbejdermyrer er myrernes larver og pupper et meget yndet fødeemne, men det kan være vanskeligt at få fat i det. Fasaner og agerhøns kan grave lidt i små *Lasius*-tuer, hvor især kyllingerne æder yngel. Af pattedyr er det kun grævlingen, som supplerer sin kost med myrer.

Når de fede, vingede dronninger forlader tuerne for at tage på bryllupsflugt, er der ædegilde for mange slags fugle og dyr, og man vurderer, at op mod 99% af dronningerne bliver ædt inden for de første par døgn. En del af dronningerne bliver ædt af myrer, som sikkert er den dyregruppe, der æder flest myrer!

Myrer som nyttedyr

Rød skovmyre og lille skovmyre er mest kendte for deres imponerende tuer og aggressive adfærd. En mindre synlig egenskab er deres evne til at fortære andre insekter. Man ved fra tyske undersøgelser, at en almindelig skovmyretue kan indsamle omkring 100.000 insekter pr. dag svarende til 200 kg insekter om året. På grund af skovmyrers enorme appetit har de været anvendt til skadedyrsbekæmpelse i nåleskove i Syd- og Centraleuropa, og millioner af skovmyretuer er blevet „omplantet" til nye beplantninger for at undgå masseangreb af skadedyr. I Tyskland har skovmyrerne været totalfredet siden 1798. I de fleste andre centraleuropæiske lande er myrerne ligeledes fredet, og der er sat beskyttende net omkring tuerne for at undgå ødelæggelser fra grævlinger og grønspætter.

Myrer som skadedyr

Den altovervejende del af verdens myrearter kan ikke overleve i Danmark, og derfor har vi endnu ikke problemer med invasive myrer i naturen. Der bliver indslæbt en del forskellige myrer til landet, bl.a. en del eksotiske arter, men disse sporadisk forekommende myrer har ikke etableret levedygtige kolonier, og er derfor ikke medtaget her. Budapestmyren *Lasius neglectus* er en invasiv art, der har bredt sig nordpå i Europa, men den er endnu ikke fundet i Danmark. Arten ligner havemyren, men den er mere aggressiv og kan have enorme kolonier med tusinder af dronninger, og de forskellige kolonier bekæmper ikke hinanden. Hvor den kommer frem, udkonkurrerer den mange naturligt forekommende arter. Om den kommer til Danmark, er vanskeligt at forudsige.

Indendørs har den lille faraomyre været etableret i mange år, og den giver en del problemer på bl.a. hospitaler, hvor bekæmpelse kan være vanskelig.

Af reelle skadedyr blandt myrerne har vi i Danmark orangemyren og gul jordmyre som de vigtigste. De laver store reder i hulrum under gulve og langs trækonstruktioner og skaber derved gode betingelser for svampeangreb. Herkulesmyren gnaver reder i træ, og der er eksempler på trækonstruktioner i huse og sommerhuse, som er blevet ødelagt af disse myrer.

Rigtigt mange mennesker opfatter myrerne som skadedyr, fordi de har sort havemyre i huset og under deres fliser på terrassen. Solbeskinnede fliser er det helt ideelle redested for sort havemyre, og derfor lokker vi selv myrerne til at komme og bo under vores lune terrasse. Nu er huset inden for myrernes naturlige territorium, og derfor er det vel naturligt af de rydder lidt op i det, vi har spildt i køkkenet. Myrerne kommer kun, hvis der er noget at spise.

Hvis myrerne har etableret deres koloni under huset, kan man ofte have glæde af vingede kønsdyr, dronningerne og hannerne, der pludselig kommer væltende op fra sprækker og revner i gulvet, og i tusindvis samles i vinduer for at komme ud i det fri. Det kan være irriterende, men heldigvis er det kun en kort periode en gang om året, at man får dronningebesøg. Mere alvorligt er det, at myreboet under gulvet eller i hulrum kan skabe gode betingelser for råd i trækonstruktioner, så myrekolonier i huset bør undgås. Omlægning af fliser på grund af myrernes graveaktivitet må også henregnes til de negative følger af bofællesskabet med myrer.

▶ Den store herkulesmyre graver sin rede i træernes bløde sommerved – men den kan også etablere sig i trækonstruktioner inden døre. Foto: N. Sloth/Biopix.

Beskrivelser af myrer i Danmark

Beskrivelser af anatomiske og morfologiske kendetegn er gjort på arbejdermyrer. Kun ved arter uden arbejder-kaste er der beskrevet kendetegn på kønsdyrene, de vingede hunner og hanner.

Man bør altid undersøge flere individer fra samme rede, gerne 10 individer, idet variationen på individerne inden for samme samfund kan være stor. Det er bedst at udvælge de største individer, hvor de karakteristiske kendetegn er bedst udviklet. Mellem flere arter opstår der krydsninger. De danner således overgange mellem arterne, hvilket kan komplicere artsbestemmelsen.

I beskrivelserne er kun medtaget fritlevende arter i Danmark. Længden er angivet i mm.

Underfamilien Ponerinae

Kompostmyre
Hypoponera punctatissima 2,5–3,2
Arten er den eneste repræsentant for denne underfamilie i Danmark. Den lever helt skjult i små samfund og ernærer sig udelukkende af små insekter og smådyr.

◀ Præparat af kompostmyren.
Foto: Martin Pfeiffer/Antbase.net.

Kompostmyren lever i store bunker af kompost, savsmuld og træflis, som har ligget uforstyrret i mange år. Den kan endvidere forekomme indendørs i drivhuse og i andre opvarmede huse.

Kompostmyren er fåtallig i Danmark, men er fundet mange steder, især i Jylland. Dens udbredelse varierer med tilstedeværelsen af organisk affaldsmateriale, som industrien har deponeret. Egentlig hører denne myreart hjemme i et varmere klima, men på grund af varmeudviklingen i træmateriale o.l. kan den overleve i et koldere klima.

Underfamilien Myrmicinae

De danske arter i denne underfamilie er små til mellemstore. Generelt er myrerne lidt langsomme i deres bevægelser og bevæger sig noget forsigtigt i omgivelserne. Til orientering bruger de deres følehorn og i mindre grad synet. De er ofte aktive hele døgnet, afhængigt af vejrforholdene.

Stikmyrer
Stikmyrernes arbejdere er relativt store med slank krop, lange ben og relativt lille bagkrop. Hos alle arter er forkroppen forsynet med to meget karakteristiske, lange torne, kaldt epinotumstorne. Farven varierer fra lys gulbrun, undertiden mere rødlig, til mørkere brunsort. Hoved og bagkrop er ofte noget mørkere. Brodden er et effektivt våben og ofte dødbringende for mindre insekter. På mennesker kan stikket virke irriterende og til stor gene, hvis man bliver stukket på steder med tynd hud. Kønsdyrene er kun lidt større end arbejderne.

Reden anlægges ofte i jorden, under sten eller ved roden af træer. Undertiden dækkes reden af lidt fint plantemateriale for at opsamle ekstra varme fra solen. Gamle mørnede træer eller træstubbe bruges også som bolig, gerne under barken med gangsystemer ned i til en underjordisk del. I meget tørre perioder og i vinterhalvåret trækker myrerne ned i jorden, men de graver sjældent ret langt ned. De lever i relativt små samfund, som typisk består af 100-1.000 individer.

Stikmyrer dækker deres behov for proteiner ved at dræbe forskellige smådyr omkring reden eller ved at indsamle forskellige døde insekter. Man finder således ofte en del rester af store biller og andre større insekter ved indgangen til reden. Stikmyrer træffes også på ådsler af fugle og små pattedyr. Bladluskolonier besøges regelmæssigt, men som regel kun i nærheden af reden. Egentlige myreveje ses sjældent. Man finder ofte arbejdere, som opsamler nektaren direkte fra blomster som fx døvnælde og gærde-vikke.

Arterne færdes ret spredt i terrænet, enkeltvis eller i smågrup-

Korttornet stikmyre.
Foto: Ruth Ahlburg

Almindelig stikmyre.
Foto: Ruth Ahlburg.

Stor stikmyre.
Foto: Robin Williams/BWARS.

per. Man kan ofte finde dem i nærheden af større myrearter som fx rød skovmyre. Men ellers gemmer stikmyrer sig i træstubbe eller lignende, hvor de undgår opmærksomhed fra de store naboer.

Alle stikmyre-arter har selvstændig kolonigrundlæggelse, dvs. at hunnerne efter parringen selv grundlægger et nyt samfund eller bliver optaget i en allerede etableret rede, som måske mangler en ny dronning. Der forekommer ofte flere dronninger i den samme rede. Hunner og dronninger deltager undertiden i det huslige arbejde i reden, og det sker, at dronninger færdes uden for reden, ganske alene uden følge af arbejdere.

Korttornet stikmyre
Myrmica rubra 3,5–5,0
Rederne er undertiden meget individrige og kan indeholde over tusind individer. Korttornet stikmyre accepterer gerne nyligt befrugtede dronninger i deres rede. Derfor kan der findes mange dronninger i reden, hvilket ofte medfører, at samfundet deler sig i flere kolonier. På den måde kan der med tiden blive tale om meget store samfund med mange kolonier.

Korttornet stikmyre er en ret aggressiv art, som gerne forsvarer sin rede, men den er ikke særligt hurtig i sine bevægelser.

Vingede kønsdyr træffes i reden hele sommeren. Sværmningen foregår i sensommeren, gerne over højtliggende steder i landskabet.

Korttornet stikmyre foretrækker mere åbne lokaliteter end almindelig stikmyre. Den træffes bl.a. i meget fugtige områder som enge og moser.

Sammen med almindelig stikmyre er korttornet stikmyre den mest almindelige af stikmyrerne. De forekommer i alle egne af landet.

Almindelig stikmyre
Myrmica ruginodis 4,0–6,0
Rederne kan indeholde over tusind individer. Arten er aggressiv og forsvarer straks reden mod en forstyrrer. Da reden ikke er særlig skjult, er den et nemt bytte for fugle, som fouragerer på jorden.

Almindelig stikmyre overvintrer i de øvre jordlag eller under stubbe og trærødder. Den er derfor tidligt fremme i foråret, hvor den fouragerer omkring reden.

Ligesom hos korttornet stikmyre ser man hos almindelig stikmyre vingede kønsdyr i reden hele sommeren. Sværmningen foregår i sensommeren, ofte over steder, der rager op i landskabet.

Almindelig stikmyre er en meget tilpasningsdygtig art og forekommer derfor på mange forskellige biotoper. Det gælder såvel helt åbne steder som lidt mere skyggefulde omgivelser i fx skovbryn. Man træffer den således i både moser, enge, heder, klitter og i åbne skove.

Stor stikmyre
Myrmica sulcinodis 4,0–6,0
Reden anlægges ofte mellem rødderne under lyngplanter eller i en gammel træstub.

Stor stikmyre lever på helt åbne heder og i moser med lyngbevoksning. Den er i stærk tilbagegang på grund af tilgroning og opdyrkning af heder og moser.

Arten forekommer enkelte steder i Jylland og på Læsø.

Sandstikmyre
Myrmica rugulosa 3,0–4,3
En forsigtig og sky myre, som graver sin rede dybt ned i sandet jord. Sandstikmyren danner ofte små samfund, og arbejderne ses som regel fouragerende enkeltvist i nærheden af reden.

Man træffer sandstikmyren i kystnære områder, i klitter, overdrev, grusgrave og på de jyske heder. Den foretrækker meget tørre og varme lokaliteter med sandet jordbund og en sparsom vegetation, gerne med spredt bevoksning af sandskæg, høgeurt eller hedelyng. Sandstikmyre lever på samme lokaliteter som sandjordsmyre, græstørvmyre og hedestikmyre.

Arten er ret sjælden, men forekommer spredt i hele landet.

Myrmica gallienii 4,5–5,0
En myre, der er ekstremt tilpasset vådområder, hvor der jævnligt er risiko for oversvømmelse. Den overlever ved at klatre op på græsstrå og lignende højtliggende steder.

Arten lever i meget fugtige områder som fx moser og fugtige enge.

Myrmica gallienii kendes kun fra to fund i Nordsjælland, men i udlandet er den undtagelsesvist også fundet på meget tørre biotoper.

Engstikmyre
Myrmica scabrinodis 4,0–5,0
Rederne indeholder undertiden over tusind individer. Engstikmyre forsvarer aggressivt sin rede, som ikke sjældent ligger ganske tæt på andre myrearters reder. Man finder ofte små rester af døde insekter omkring indgangen til reden.

Vingede kønsdyr træffes i reden sidst på sommeren, og sværmetiden er fra juli til september.

Engstikmyre foretrækker åbne områder som fx moser, overdrev, heder med spredt træbevoksning og åbne skovbryn. Arten forekommer sjældent på meget tørre og varme lokaliteter. Den er derimod godt tilpasset forholdene på fugtige arealer. Tilsyneladende fund af arten på meget tørre og varme lokaliteter kan skyldes en forveksling med de meget nærtbeslægtede arter *M. specioides* og hedestikmyre.

Engstikmyre er almindelig og forekommer i alle dele af landet.

Engstikmyre.
Foto: Morten D. D. Hansen.

Hedestikmyre.
Foto: Hugo D/Flickriver.

Hedestikmyre
Myrmica sabuleti 4,0–5,0
Undertiden lever *Myrmica hirsuta* som snylter hos hedestikmyre. Endvidere er arten vært for larven af sommerfuglen sortplettet blåfugl, som findes kun på Møn, se side 10.

Hedestikmyre foretrækker tørre og åbne områder, gerne overdrev.

Arten ses sjældent, men er udbredt i det meste af landet.

Myrmica hirsuta 5,2
Denne myre blev først opdaget på Mols i 1987 og er nu fundet med arbejdere. Af tidligere litteratur fremgår det ellers, at der ikke findes nogen arbejderkaste hos denne art.
Myrmica hirsuta lever som parasit hos hedestikmyre. Inficerede hedestikmyre-reder forekommer ikke spredt på lokaliteten, men klumper sig sammen med kort afstand mellem rederne.

Artens forekomst er ukendt, men knytter sig til dens værtsmyre.

Myrmica specioides 3,0–4,5
Arten lever af mindre insekter, som den finder omkring reden, og er iagttaget på rov efter yngel hos svagere *Lasius*-arter.

Myrmica specioides lever på mere sandede, tørre og især mere varme lokaliteter end engstikmyre.

Artens udbredelse er ukendt, men den er fundet flere steder på Nordsjællands kyster.

Myrmica vandelii 4,0–5,0
Ligesom engstikmyren lever denne myre på meget våde lokaliteter, men foretrækker kalkrige kær. Den forekommer altid i nærheden af engstikmyrens reder og

◄ Tragtstikmyre ved sit bo.
Foto: Ruth Ahlburg.

grundlægger muligvis sit samfund parasitisk med engstikmyre som vært.

I Danmark er arten kun fundet i en nordsjællandsk mose.

Mørk stikmyre
Myrmica lobicornis 4,0–5,0
En forsigtig og sky myreart, som lever i små samfund, der er godt skjult inde under trærødder, sten og lignende.

Arten forekommer på heder, overdrev, skråninger, åbne arealer ved strande og i skovbryn, ofte på varme, tørre og soleksponerede lokaliteter med sandet jordbund.

Mørk stikmyre ses sjældent, men udbredt i hele landet.

Tragtstikmyre
Myrmica schencki 4,0–5,5
Arten lever i små samfund på spredte lokaliteter. Reden er ofte godt skjult i vegetationen af fx høgeurt. Indgangen er flettet af små plantedele. Tragtstikmyren har fået navn efter den tragt- eller rørformede indgang, som den bygger til sin rede. Tragten flettes efter regnvejr af små græsstrå. Omkring redeindgangen finder man ofte mange rester af døde insekter.

Formålet med tragten er muligvis at forbedre forsvaret af indgangen mod fjendtlig indtrængen i reden og skærme mod sandfygning. Ved forstyrrelser reagerer tragtstikmyre aggressivt.

Arten forekommer på heder, overdrev, skråninger og åbne arealer med lav vegetation.

I Jylland kendes tragtstikmyre i flere landsdele. På Øerne er den mere sjælden.

► Skyggemyre.
Robin William/BWARS.

Skyggemyre 3,5–4,0
Stenamma debile 3,5–4,0
Arten anlægger sin rede under dybtliggende sten, under mos og undertiden i mørnet træ. Det er en fredelig og langsom myre, som gerne skjuler sig eller spiller død, hvis den føler sig truet.

Skyggemyre lever af smådyr, som gerne fanges af arbejdere, der fouragerer alene. Samfundene er små, ofte under 150 individer.

Som levested foretrækker skyggemyren løvskove og blandingsskove. Den lever – som navnet antyder – ofte på relativt skyggefulde steder.

Arten er kun fundet et par gange på Sydsjælland, men er sandsynligvis overset pga. sin skjulte levevis.

Myrmecina graminicola 3,0–3,6
Myren lever i meget små samfund med omkring 50 individer. Man finder dem gerne fouragerende enkeltvis, og rederne ligger ofte ganske tæt på større myrearters reder.

▶ Tyvemyre.
Foto: Natura Mediterranceo.

Myrmecina graminicola lever på overdrev og på lokaliteter med spredt træbevoksning.

Arten er kun fundet en gang i Østjylland.

Anergates atratulus 2,3-2,5
Arten har ingen arbejderkaste. I yngleperioden svulmer dronningens bagkrop kraftigt op, og hun lægger flere tusind æg. Kønsdyrene er meget små – kun 2,5 mm for hunnernes vedkommende. Hunnen er brunsort med lysere kropsvedhæng og næsten uden behåring. Hannerne ligner hunnerne, men farven er noget lysere. Hannerne bevæger sig meget langsomt.
Arten lever udelukkende som parasit på græstørvmyre i kolonier, hvor værtsmyrernes dronning mangler. Derfor uddør samfundet efter 3-4 år, når græstørvmyrernes arbejdere er blevet gamle og dør. Men inden da har befrugtede hunner forladt reden og fundet nye værtsreder. Parringen foregår i reden.

Anergates atratulus er kun fundet et par gange i Danmark.

Tyvemyre
Solenopsis fugax 1,5–3,0
Arten lever af værtsmyrernes yngel og andre fødeemner, som de stjæler. Reden ligger ofte helt isoleret fra værtsmyrernes og er kun forbundet via lange, snævre gangsystemer, som kun tyvemyren kan passere. Når man graver reden op, finder man derfor sjældent værtsmyrerne, og det kan være svært at påvise sammenhængen mellem tyvemyrernes og værtsmyrernes reder. Værtsmyrerne kan være fra mange forskellige slægter, men de danske fund er gjort i forbindelse med reder af *Lasius*- og *Tetramorium*-arter.

På trods af tyvemyrens ringe størrelse er den meget aggressiv, og ved forstyrrelse af reden går den til angreb. Reden kan indeholde mange tusinde individer og anlægges under sten eller græstuer. Tyvemyren foretrækker varme, solekponerede skråninger med lav vegetation og sandet jord.

Der er gjort meget få fund af denne art, hvilket sikkert kan tilskrives dens ringe størrelse og underjordiske levevis. Den er fundet et par steder i Nordvestsjælland, men formodentlig er den mere udbredt.

Røvermyre
Harpogoxenus sublaevis 3,5–5,5
Arten bygger ikke selv rede, men lever i blandede samfund med arter af slægterne *Leptothorax* og *Temnothorax*. I rederne findes kønsdyr fra begge arter. Røvermyre er afhængig af sin værtsmyre, men deltager dog i begrænset omfang i plejen af egen yngel. Undertiden kan man træffe den fouragerende uden for reden.

Da røvermyren lever hos sin værtsmyre, er dens levested helt afhængigt af værtsmyrens valg af levested.
Arten er fundet flere steder i Jylland og et sted i Nordsjælland.

Barkmyre

Leptothorax acervorum 3,8–4,5

En lille myre, som takket være sine korte ben kan sno sig ind i snævre huller og sprækker i træværk og bark. Den foretrækker at anlægge sin rede i grene, træstubbe og ved trærødder af døde træer, men ikke i råddent og meget nedbrudt træ. Barkmyrer er særligt glade for hulrum ved knaster i træet. Undertiden kan man også finde dem helt andre steder, fx mellem sten i stengærder eller under mos. De snævre huller og gangsystemer ind til reden beskytter barkmyren mod de fleste fjender, fx edderkopper, rovbiller, fjendtlige myrearter og fugle, som efterstræber træboende insekter.

Barkmyren ses kun i umiddelbar nærhed af sin rede, hvor den undgår opmærksomhed ved at skjule sig. Hvis den bliver forstyrret, vælger den altid at flygte eller at gemme sig. Den træffes ofte i nærheden af større arter, fx rød skovmyre, hvor den gemmer sig i snævre gangsystemer i træ.

Arbejderne jager enkelvist, og man ser dem kun i selskab med andre arbejdere ved indgangen til reden. Barkmyren lever af små insekter, smådyr og forskellige insektådsler, som den finder omkring reden. Den træffes ikke på bladluskolonier.

Der er tale om små samfund, typisk med blot 30-50 individer, men ofte med flere dronninger. Kønsdyr træffer man hele sommeren. Undertiden finder man en anden myreart i rederne, nemlig den sjældne røvermyre, der lever som parasit hos barkmyren.

Artens levesteder er træbevoksede moser, heder, klitter og skovbryn, gerne med nåletræer. Den kan således forekomme i både våde og tørre omgivelser. Barkmyren findes i hele landet.

Temnothorax tuberum 2,3–3,4

Arten lever på varme, solekspo-nerede lokaliteter, ofte i klippesprækker, men også i træstubbe, mellem trærødder og under sten.

Her i landet er arten fundet på Bornholm.

Temnothorax interruptus 2,3–3,4

Arten adskiller sig ikke nævneværdigt fra *T. tuberum* i sin levevis.

Den er kun fundet enkelte gange på Læsø.

Temnothorax nylanderi 2,3–3,4

Arten lever i mindre samfund med 100-200 individer. Den er forholdsvis aggressiv og forsvarer sig gerne. Der kan forekomme flere hunner i reden, men kun en frugtbar dronning.

Det eneste danske fund er gjort under løvtræsbark, hvilket svarer til andre fund i bl.a. Tyskland. Danmark hører til artens nordligste udbredelse, og fundet blev gjort på Lolland.

Blank gæstemyre

Formicoxenus nitidulus 2,8–4,5

Arten lever i små samfund som gæst hos skovmyrer. Man finder den nemmest ved at kigge i udkanten af store skovmyretuer, hvor der ligger opgravet sand uden alt for mange grannåle o.l. Her har man en chance for at se disse meget små myrer. Værtsmyren tager tilsyneladende ikke notits af de små gæstemyrer, og de kan derfor færdes frit på tuens overflade mellem benene på de store værtsmyrer.

Arten lever udelukkende i skovmyrernes tuer.

Blank gæstemyre findes udbredt i hele landet, men opdages sjældent på grund af dens skjulte levevis.

Barkmyre. Foto: Rune Larsen.

Blank gæstemyre. Foto: Rune Larsen

Græstørvmyre
Tetramorium caespitum 2,5–4,0
En meget lille, men hidsig og aggressiv myre, som gerne angriber enhver, der forstyrrer dens rede. Om dagen lever den fortrinsvis underjordisk i dybtliggende gangsystemer, men kommer dog op på jordoverfladen for at reparere udgangen. Dens rede afsløres som regel af et lille, men tydeligt krater i opgravningsmateriale. Ofte ligger der rester af små døde insekter omkring krateret.

Græstørvmyre lever overvejende af smådyr, som trives i det tørre og varme underjordiske miljø, men supplerer også føden med lidt nektar fra rodlus. Den lever i meget store samfund med mange tusinde individer og har ofte et netværk af kolonier, som kan dække meget store områder.

Arten er værtsmyre for *Anergates atratulus*, se side 18.

Man træffer græstørvmyren i kystnære områder, klitter, overdrev, grusgrave og på de jyske heder. Jorden skal være sandet med sparsom vegetation, ofte med spredt bevoksning af sandskæg, høgeurt eller hedelyng. Græstørvmyren foretrækker tørre og varme lokaliteter. Den træffes på de samme lokaliteter som sandjordsmyre, men der er ofte stor afstand mellem deres samfund.

Arten er udbredt i hele landet. Den træffes i det meste af Jylland, især på heder og overdrev, hvorimod den på Øerne mest ses i kystnære områder.

Underfamilien *Formicinae*

Hos alle arter i denne underfamilie er følehornsskaftet forholdsvist langt, og spidsen af følehornet (svøben) er uden kølle og bliver jævnt tykkere mod spidsen. Forkroppen er helt uden torne, og ryglinjen er jævnt afrundet. Mellem forkrop og bagkrop er der kun et stilkled. Det er udviklet som et skæl, der er meget højere, end det er langt. Bagkroppen har 5 synlige led, og gatåbningen er rund og omgivet af en krans af børster. Brodden mangler, og gift-apparatet er indrettet til, at giften sprøjtes ud. Ofte forsøger myrerne at bide hul med kindbakkerne, hvorefter giften sprøjtes ind i byttet eller fjenden.

Slægten *Lasius*
Hunnerne i denne slægt er betydeligt større end både arbejdere og hanner. Arbejderne er generelt ret små med undtagelse af orangemyrens. Forkroppen er saddelformet. Skællets form er meget varierende i slægten og derfor et vigtigt kendetegn for arterne. Forkroppens længde er noget kortere end hos *Formica*-arter, men bagkroppen er relativt stor. Helhedsindtrykket er derfor, at *Lasius*-myrerne er lidt mere kompakte og tætbyggede end myrerne i slægten *Formica*, se side 25.

Orangemyre
Lasius fuliginosus 4,0–6,0
En stor *Lasius*-myre, der bevæger sig lidt langsomt og ikke er hurtig

Græstørvmyrens tue afsløres af kratere i opgravningsmateriale. Foto: Rune Larsen.

Orangemyre. Foto: Ruth Ahlburg.

◀ Den sorte havemyre samler nektar på misteltenen.
Foto: Emil Lütken

til at orientere sig. Den anlægger som regel sin rede i løvtræer, fx poppel, bøg, birk og eg, gerne i gamle træer, men undertiden også ved roden af yngre træer. Orangemyren bruger en blanding af tyggede træspåner, jord og sekret fra kindbakkekirtlerne som byggemateriale. Af denne kartonmasse bygges den egentlige rede, som bliver bevokset med et særligt svampemycelium. I frisk tilstand giver det reden et fløjlsagtigt, brunligt overtræk. De indre dele af reden er altid godt beskyttet og svært tilgængelige udefra.

Fra reden udgår en intens trafik i snorlige rækker på myreveje til bladluskolonierne. De arbejdere, der er på vej ned fra bladluskolonierne, har tydeligt tykkere og tungere bagkrop, fordi de er fyldt med bladlusnektar. Sådanne myreveje kan være 50 meter lange og undertiden endnu længere. Orangemyren ses ikke ofte uden for myrevejene undtagen lige ved reden. Undertiden går den på jagt efter larver og andre smådyr, som den finder på myrevejen eller ved bladluskolonierne.

Orangemyre lever i områder med let sandet jord i skove, klitter og på heder med træbevoksning.

Arten er udbredt og ret almindelig i hele landet.

Sort havemyre
Lasius niger 3,5–5,0
En ret modig myre, der gerne forsvarer sig ved forstyrrelser. Den fouragerer ret langt fra reden efter små byttedyr, men nedlægger også noget større dyr som fx sommerfuglelarver. Det er især midt på sommeren, hvor ynglen kræver proteinrig kost, at sort havemyre går på jagt efter byttedyr. Derudover besøger den flittigt bladluskolonier på mange forskellige planter og træer. Undertiden bygger den en slags beskyttelse til sine bladluskolonier. Byggematerialet er fugtig jord, som bygges omkring planten med bladlus.

Sort havemyre anlægger ofte reden i jorden under sten, fliser eller ved trærødder og træstubbe. Gamle træstubbe bebos gerne om sommeren, og via gangsystemer er der forbindelse til en underjordisk del, som bruges i meget tørre og kolde perioder samt til overvintring. Som regel er der en overbygning af jordmateriale, især midt på sommeren, hvor den store mængde yngel kræver megen plads og varme fra solen. Især i mere våde områder eller på steder, hvor højt græs kaster skygger på reden, bygger sort havemyre store tuer. Sådanne tuer kan til forveksling ligne gul engmyres tuer. I reder ved gamle træstubbe kan den grave kamre inde i træet, og her kan man se både ynglen og kønsdyrene lige under barken. Sådanne reder bliver ofte angrebet af fugle som spætter, mejser og fasaner, der skaffer sig et nemt og hurtigt måltid.

Sværmetiden i juli-august er en meget synlig begivenhed hos sort havemyre.

Sort havemyre tilpasser sig næsten alle mulige biotoper. Den foretrækker lidt åbne områder med græs og gerne med spredte buske og træer. Selv i tæt bebyggede områder i byer træffer man ofte sort havemyre mellem fliser og i jorden ved beplantninger.

Arten er udbredt i hele landet og er meget almindelig.

Sandjordsmyre
Foto: Rune Larsen

Lasius platythorax 3,5–5,0
Arten er beskrevet første gang i 1991 af Bernhard Seifert.

Reden anlægges i jorden, i tørven eller i træstubbe, og der bygges undertiden tuer.

Lasius platythorax foretrækker lidt fugtige lokaliteter som moser, enge med lidt spredt træbevoksning og lysninger i skove.

Artens udbredelse er ukendt, men den er fundet i flere landsdele.

Lasius platythorax er sandsynligvis overset på grund af sin lighed med sort havemyre.

Hedemyre.
Foto: Robin Williams/BWARS.

Sandjordsmyre
Lasius psammophilus 2,0–4,0
Arten lever udelukkende i sine underjordiske jordreder om dagen og kommer kun op til jordoverfladen om natten for at reparere udgangene og foretage korte ture i redens nærhed på jagt efter føde. Opgravningsmaterialet bliver omhyggeligt fordelt omkring udgangen, således at det ikke afslører reden. Derfor er der næsten ingen synlige spor af rederne på jordoverfladen, bortset fra et lille hul i sværmetiden. I juli-august bliver graveaktiviteten i reden intensiveret. Der skal udgraves ekstra mange store redekamre, og udgangene bliver mere tydelige, nærmest små kraterlignende forhøjninger.

Den underjordiske del er ganske imponerende med et udbredt og dybt forgrenet gangsystem. De fleste redekamre ligger i 10-30 centimeters dybde, men redesystemet strækker sig helt ned til en dybde på 120 cm. Det er en meget frygtsom myre, som straks søger væk ved den mindste forstyrrelse.

Sandjordsmyren lever af rodlus, forskellige smådyr og mikroorganismer, som trives i det tørre og varme underjordiske miljø, eller som den finder på sine natlige udflugter på jordoverfladen.

Arten har selvstændig kolonigrundlæggelse, og sværmetiden er juli eller august. Den overvintrer dybt nede i jorden, gerne over en meter nede i et omfangsrigt netværk af gange. Myrernes aktiviteter har stor økologisk betydning for disse meget sandede lokaliteter, som er økosystemer med en meget fattig fauna.

Man træffer sandjordsmyren i kystnære områder, i gråklitter, overdrev og grusgrave. Jorden skal være meget sandet og vegetationen sparsom, ofte med spredt bevoksning af sandskæg, håret høgeurt, hedelyng eller revling. Arten foretrækker tørre og varme lokaliteter og lever undertiden på samme lokaliteter som græstørvmyren, men der er gerne stor afstand mellem deres samfund.

Sandjordsmyre forekommer i store dele af de sandede områder i Jylland, mens den på Øerne næsten udelukkende træffes i de kystnære områder.

Hedemyre
Lasius alienus 3,0–4,2
Denne art blev i 1992 opsplittet i to arter, og tilsyneladende tilhører de danske myrer alle den udskilte art, sandjordsmyre.

Hedemyres biologi er ikke nævneværdig anderledes end sandjordsmyres. Dens udbredelse i Danmark er ukendt.

Brun træmyre
Lasius brunneus 3,2–4,5
Arten lever en ret skjult tilværelse i de nedre dele af træerne og er stort set kun synlig, når den fouragerer højere oppe, hvor den har travlt med bladluskolonierne.

Brun træmyre.
Foto: Rune Larsen.

Den ses sjældent fouragere på jorden ved reden. I modsætning til sort havemyre er den meget sky og skjuler sig hurtigt ved forstyrrelse.

Brun træmyre foretrækker gamle løvtræer i skove og parker. Her finder man den i revner i barken, i gangsystemer inde i træet og i rodnet på store, gamle løvtræer. Ofte kan den findes i gamle træer med store huller i stammen, hvor dele af træet er delvist nedbrudt. Undertiden findes reden også ved sunde træer, hvor den lever i jorden i den nederste del af stammen.

Brun træmyre er kun kendt fra de sydlige dele af landet, bl.a. Lolland og Falster.

Gul engmyre
Lasius flavus 2,2–4,8
Denne velkendte, lille, gule myre lever hele sit liv under jorden, men kan dog undtagelsesvist se dagens lys, når indgangen til reden skal vedligeholdes i sværmetiden. Ved forstyrrelser forsøger den altid at flygte. Den bevæger sig lidt langsomt og orienterer sig primært med følehornene.

Sværmetiden er i sensommeren, hvor kønsdyrene kravler op ad høje græsstrå for derefter at flyve op i store sværme og parre sig.

Gul engmyre lever af de nektarlignende stoffer, som bladlus og rodlus afgiver. Den nære sameksistens mellem lus og myre er til gavn for begge parter – de er dybt afhængige af hinanden (se side 9 og 12. Ud over at æde rodlus dækker engmyren sit proteinbehov ved at spise forskellige jordboende insekter og små hvirvelløse dyr.

Gul engmyre foretrækker ferske enge eller strandengens øvre zoner med græssende kreaturer. Antallet af græssende køer og dermed græsningstrykket er meget afgørende for forekomsten af gul engmyre. Hvis der er for få græssende får eller køer, vil vegetationen skygge for tuerne, men ved et for stort antal græsædere er der for mange forstyrrelser. På våde enge klarer den sig, selv om tuen af og til bliver oversvømmet. Gul engmyre findes også i lysninger i skove med spredt vegetation og græs samt i haver, parker, græsplæner og andre steder i kulturlandskabet.

Gul engmyre er udbredt i hele landet, og på små øer med strandenge er arten meget almindelig.

Gul jordmyre
Lasius umbratus 3,5–5,5
Ligesom gul engmyre ser man kun disse gule myrer, når man graver eller fx flytter en stor sten. Kun midt på sommeren ser man gul jordmyre, når udgangene fra reden skal klargøres og holdes åbne, så de vingede hanner og hunner kan forlade reden og sværme. Rederne er jordreder, men ofte bygges også i gamle træstubbe eller ved foden af løvtræer. Reden bliver undertiden opbygget omtrent som orangemyrens med en blanding af jord, træspåner og sekret fra myrerne.

Undertiden optræder gul jordmyre som skadedyr i huse, hvor den bygger rede i træværk, under gulvbrædder og i trækonstruktioner med forbindelse til jorden (se side 13).

Kolonier grundlægges med sort havemyre eller gul engmyre som hjælpemyre. Den gule jordmyredronning trænger ind hos hjælpemyrerne, hvor en fremmed dronning ofte accepteres af arbejderne. Dronningen finder værtsmyrernes dronning og dræber den. Værtsmyrerne passer derefter den nye dronnings æg og yngel. Først efter flere år, når alle værtmyrerne er døde af alder, befolkes myresamfundet udelukkende af gule jordmyrer.

Arten foretrækker græsbevoksede områder i skove, haver og parker. Den bygger ikke selv tuer, men man finder den alligevel i eller tæt på tuer, som den har overtaget af gul engmyre. Ofte bygger den sin rede nede mellem trærødder eller i gamle træstubbe.

Gul jordmyre er forholdsvis almindelig, men dens forekomst og udbredelse er ret ukendt.

Gul engmyre.
Foto: Rune Larsen

Gul jordmyre.
Foto: Morten D. D. Hansen

Lasius mixtus 3,5–4,5
Artens levevis adskiller sig ikke nævneværdigt fra gul jordmyres, dog er den lidt mindre varmekrævende i sit valg af biotop.

Lasius mixtus er forholdsvis almindelig, men dens forekomst og udbredelse er ret ukendt.

Lasius meridionalis 3,5–5,0
Arten foretrækker varme, solåbne lokaliteter og anlægger ofte reden direkte i jorden. Nyere forskning har vist, at den danner krydsninger med gul jordmyre.

Forekomst og udbredelse er ret ukendt, sikkert på grund af forveksling med gul jordmyre.

Slægten *Camponotus*
Hos myrearterne i denne slægt er der tale om meget synlig polymorfi, dvs. at individerne forekommer i flere former. Nogle arbejdere udvikler sig til meget store individer med et stort, bredt hoved og store kindbakker. De øvrige individer er mindre, og hovedet er kun lidt bredere end forkroppen. Det kan iagttages, at de store individer forsøger at skræmme fjender væk ved at banke med deres store kindbakker i underlaget. Ved forstyrrelser af reden vælger de dog oftest at gemme sig, og i nærkampe med talrige skovmyrer klarer de sig sjældent godt.

Herkulesmyre
Camponotus herculeanus 5,0–12,0
De store arbejdere fungerer som vagtposter og forsvarer reden, mens de mindre arbejdere tager sig af fodring af yngel og indsamling af føde.

Efter parringen anlægges reden af dronningen, hvor den finder en træstub med huller eller andre hulrum, som kan være gravet af andre insekter. Dronningen dækker indgangen til med sten eller små træstykker. Man finder som regel boet i gamle eller døde træer og i træstubbe, oftest nåletræer, men arten forekommer også i løvtræ. Boet gnaves i det bløde sommerved. Reden kan være fordelt over flere meter på træstammen i et net af gange som en slags satellit-reder. Reden står i forbindelse med en underjordisk del til overvintring. Herkulesmyren efterstræbes af forskellige spætter, og især sortspætten kan gøre store indhug i dens bo.

Herkulesmyren kan undertiden optræde som skadedyr i træhuse og andre bygninger med træværk. Det kan gå ud over de bærende konstruktioner, men oftest holder den til under gulvbrædderne. Da herkulesmyren er nataktiv, erkendes angrebet ofte først, når reden er veletableret (se side 13).

Herkulesmyren lever af forskellige smådyr, som den finder omkring boet og af bladlusnektar.

Arten forekommer på mange forskellige biotoper, gerne i skove eller skovbryn. Man ser den ofte i solrige områder med sandet jord og gerne i blandingsskove.

Herkulesmyren findes på Djursland, i Nordjylland og Nordsjælland.

Kæmpemyre
Camponotus ligniperda 6,0–14,0
Artens biologi adskiller sig ikke væsentligt fra herkulesmyrens. Kæmpemyren er med sin mere slanke krop hurtigere i sine bevægelser. Den er meget sky og løber straks i skjul ved forstyrrelser.

Kæmpemyrer lever i jordreder, ofte under sten og i klippespalter, men vælger undertiden at anlægge rede i stubbe, mellem rødder eller lignende, men kun i dødt træ.

◀ Herkulesmyrer samarbejder om puppen. Foto: Morten D. D. Hansen

◄ Kæmpemyren. Foto: Rune Larsen.

Den er mere varmekrævende end herkulesmyren, og derfor finder man den kun i solrige områder, gerne med sandet jord.

Det eneste sted i Danmark, hvor man regelmæssigt kan træffe kæmpemyren er på Bornholm. Der er dog konstateret enkelte fund andre steder, og undertiden ses kønsdyr, som sandsynligvis er fløjet hertil fra Sverige.

Slægten *Formica*

Alle danske arter i denne slægt er relativt store og robuste myrer, som er kendetegnet ved at være hurtige, og som orienterer sig mere med synet end de fleste andre myreslægter. De har alle lange kropsvedhæng og en noget længere forkrop, som giver dem et slankt udseende. Kønsdyrene er kun lidt større end arbejderne.

Rød hedemyre

Formica exsecta 4,5–7,5

Tuen er som regel bygget af meget fint materiale. Tynde grannåle, græsstrå, små dele af fx lyng og revling og med en tydelig rund hvælving på tuen. På åbne steder med stor soleksponering er tuerne bygget mere flade. Størrelsen på tuerne kan variere fra nystartede reder med en diameter på 10 cm til tuer på 50 cm i diameter, sjældent større. Nye samfund anlægges med hjælp fra slavemyrer.

Rederne står ofte i forbindelse med andre reder i et stort samfund med et netværk af myrestier mellem kolonierne.

Rød hedemyre besøger flittigt bladlus i nærheden af reden, men jager også insekter som fx sommerfuglelarver. Den lever i fredelig sameksistens med uralmyrer på heder og i moser, men sjældent tæt på reder af rød skovmyre.

Arten træffes på heder, moser, græsarealer, i skovbryn og lysninger, gerne steder med lyng. Den kan træffes på både fugtige og tørre arealer, men altid på åbne steder uden megen høj vegetation.

I Jylland kan rød hedemyre lokalt optræde som en ret almindelig myre, især i klit- og hedeområder. På Øerne er den mere sjælden.

► Rød hedemyre.
Foto: Morten D. D. Hansen.

Formica forsslundi 4,0–6,5

Arten har samme levevis som rød hedemyre. Den er kun fundet enkelte steder i Jylland.

Formica pressilabris 4,2–6,0

Arten har samme levevis som rød hedemyre. Den er fundet flere forskellige steder i landet, men er sjælden.

Formica foreli 4,5–7,0

Arten adskiller sig fra de øvrige arter i denne gruppe, idet den fortrinsvis bygger sin rede i jorden og kun sporadisk samler lidt tuemateriale til en mindre overbygning.

Den er fundet flere steder på åbne strandområder på Sjællands nordkyst.

Rød slavemyre

Formica rufibarbis 4,5–7,0

En myre, man sjældent ser, fordi dens rede altid er godt gemt i jorden. På solrige sommerdage kan man se den løbe rundt omkring redens indgang. Arten bygger ingen overdel eller tue, og dens

Rød slavemyre.
Foto: Rune Larsen.

Brun slavemyre.
Foto: Rune Larsen.

Sort slavemyre fouragerende på pæreblomst. Foto: Emil Lütken.

tilstedeværelse afsløres kun af et lille hul i jorden. Reden anlægges undertiden under sten eller træstubbe og rødder. Føden består mest af smådyr og døde insekter, som rød slavemyre oftest jager enkeltvis ved reden. Arten er slavemyre for skovmyre- og hedemyrearter samt for blodrød rovmyre.

Rød slavemyre lever på tørre og åbne biotoper med sparsom og lav vegetation. Det kan være nedlagte grusgrave, rabatter og grøftekanter, skove og grønne områder med åbne arealer, heder, overdrev, klitter og åbner steder i sommerhusområder, ofte i nærheden af kysten.

Rød slavemyre er udbredt i hele landet, men bliver nemt overset på grund af sin lidt skjulte levevis. Desuden bliver den ofte forvekslet med rød skovmyre.

Brun slavemyre
Formica cunicularia 4,0–6,5
Artens biologi og forekomst er den samme som rød slavemyres. Den er fundet flere steder, bl.a. på tørre strandoverdrev, men er mere sjælden end rød slavemyre.

Sort slavemyre
Formica fusca 4,5–7,0
Sort slavemyre er en meget hurtig myre, som oftest træffes strejfende rundt alene på jagt. Den flygter altid ved forstyrrelse af reden. Sort slavemyre bliver ofte udsat for overfald af andre, mere dominerende myrearter som fx rød skovmyre og blodrød rovmyre, som den er slavemyre for. Det betyder, at den sorte slavemyres dronning bliver dræbt af de fremmede myrearters dronninger, hvorefter arbejderne bliver slaver for den nye dronning. Efterhånden som den nye dronnings yngel vokser op, og de gamle arbejdere dør, forvandles den gamle rede af sort slavemyrer med tiden til en rede for den nye dronnings art.

Arten har selvstændig kolonigrundlæggelse og bygger meget forskellige typer af reder. De kan være rene jordreder eller være anlagt i træstubbe, ved trærødder eller under sten. Der er sjældent nogen form for overbygning, men oven over jordreder samles der undertiden lidt blade eller græsstrå. Reden er ofte dårligt beskyttet og bliver nemt opdaget af fugle som fx mejser og spætter. Der er som regel altid tale om relativt små reder med et lavt antal individer af både arbejdere og kønsdyr.

Sorte slavemyrer lever af nektar fra bladlus og fanger en del smådyr omkring reden, men oftest jagter de enkeltvist, eventuelt to eller tre arbejdere i samarbejde om store byttedyr tæt på reden. Ikke sjældent ser man dem på de samme bladluskolonier, som andre myrearter også benytter, hvor de stjæler lidt bladlusnektar fra værtsmyrernes bladluskoloni. Hvis de bliver opdaget, er de hurtigt væk igen.

Arten er tilpasset næsten alle typer af biotoper, hvor der er lidt spredte træer og buske. Den lever dog sjældent, hvor mennesker ofte forstyrrer reden og findes derfor normalt ikke i kulturlandskabet.

Sort slavemyre er meget almindelig og findes i alle egne af landet.

Mosemyre. Foto: Mogens Holmen.

Mosemyre
Formica picea 4,5–6,0
Arten kan træffes i nærheden af uralmyren, som foretrækker de samme levesteder, og de tolererer hinandens tilstedeværelse inden for deres territorium. I modsætning til uralmyren, som ofte kravler op i træer efter bladlusnektar, holder mosemyren sig ved jorden. Den lever af små insekter, som den finder på mosens overflade, og af bladlusnektar på urter.

Mosemyren bygger små reder, som er anbragt på lyng eller revlingtuer. Rederne har en lille overbygning i form af en kuppel med en diameter på 10-20 cm. Kuplen bygges af små fugtige plantedele fra fx sphagnumplanter, som myren finder i området ved reden. Efter tørring får kuplen en skorpelignende overflade, som beskytter reden og sørger for en passende temperatur til ynglen. Reden kan også anlægges i gamle træstubbe, hvor man finder den under barken.

Mosemyren er fundet i en del europæiske højmoser og er i EU's habitatdirektiv angivet som karakteristisk for naturtypen aktiv højmose. Den findes udelukkende på højmoser og fugtige heder.

Arten er fundet i mange jyske tørvemoser og fugtige hedeområder. På Fyn og Sjælland er den kendt fra enkelte tørvemoser.

Grå klitmyre.
Foto: Rune Larsen

Grå klitmyre
Formica cinerea 4,0–6,5
Kun et eller ganske få huller og enkelte arbejdere, der løber ind og ud af hullet, afslører redens eksistens. Undertiden anlægges reden under sten eller trærødder, men i modsætning til sort slavemyre er grå klitmyres æg og yngel som regel gemt godt af vejen. Det er en meget hurtig myre, som man ser jage enkeltvis efter smådyr. Den tager også døde insekter og finder lidt nektar hos klittens blomster.

Grå klitmyre lever i de meget sandede vestjyske klitområder på steder med mindre tæt bevoksning af sandskæg, sand-hjælme m.fl. Den forekommer også ude i den hvide klit med meget spredt og sparsom vegetation, hvor ingen andre myrearter trives på grund af det meget skiftende mikroklima.

Man træffer grå klitmyre på de jyske heder og i klitterne langs den jyske vestkyst samt på Læsø.

Rød skovmyre
Formica rufa 4,5–9,0
Den røde skovmyre anlægger store tuer, der med tiden kan vokse til flere meter i omkreds og en imponerende højde på over en meter. Reden anlægges ofte oven på en træstub, hvori der graves gangsystemer og kamre. Til redemateriale bruges relativt store stykker af grannåle, harpiksklumper, småsten, smågrene, græsstrå m.m. Hvis omgivelserne ved reden gror til i høj vegetation, flytter myrerne hele reden til et mere gunstigt sted, eller redematerialet efterlades, og der bygges en hel ny koloni. På særligt varme biotoper med kraftig soleksponering kan man undertiden iagttage myretuer, der er helt flade. Her bygger rød skovmyre ikke nogen stor overdel, men graver i stedet reden ned i jorden.

Via myreveje står rederne ofte i forbindelse med andre kolonier i det samme myresamfund og med særligt populære træer, hvor der er mange bladlus. Et myresamfund kan således dække store dele af et skovområde.

Føden består af bladlusnektar og af forskellige insekter, ofte larver, som kan findes i nærheden. Arten er meget aggressiv, både over for større dyr og mennesker, men også over for andre myrearter. Fjender angribes i velkoordinerede angreb med mange individer.

Rød skovmyre er dominerende i forhold til andre myrearter og udrydder som regel alle andre myresamfund af nærtbeslægtede arter, fx uralmyre og stubmyre, foruden herkulesmyren, som heller ikke tolereres. Derimod tillader den gerne mindre myrearter i redens nærhed, bl.a. flere stikmyre-arter. Rød skovmyre er endvidere vært for den lille art blank gæstemyre.

I tuerne lever en lang række insekter, fx den store guldbasse, se side 9.

Reden anlægges i skovbryn, i områder med spredt træbevoksning og i nåleskove, men oftest i blandingsskove eller i træbevoksede moser, klitområder eller på heder.

Generelt er rød skovmyre meget tilpasningsdygtig og træffes derfor i næsten alle egne af landet.

Lille skovmyre
Formica polyctena 4,0–8,5
Artens biologi adskiller sig ikke fra rød skovmyres, men den vælger oftere lidt mere tilgroede og undertiden skyggefulde dele af skoven.

Lille skovmyre findes i det meste af landet og er ganske almindelig.

Nordlig skovmyre
Formica aquilonia 4,0–8,5
Arten er ganske almindelig i de nordiske fjeldområder.

I Danmark er den fundet enkelte steder i Jylland.

◀ Skovmyrer udveksler føde.
Foto: Emil Lütken.

Hede-skovmyre
Formica pratensis 4,5–9,5
Arten findes også i en mørkere form, der tidligere blev betragtet som en selvstændig art under navnet *Formica nigricans*. Den bygger mere flade overbygninger af grovere materiale.

Hede-skovmyre forekommer i varme, soleksponerede hedeområder og ved sydvendte kyster i Jylland.

Blodrød rovmyre
Formica sanguinea 6,0–9,0
Denne meget aggressive myreart angriber alle, der forstyrrer dens rede. Hvis man nærmer sig reden, får den ofte øje på en på lang afstand. Den er helt dominerende over for andre myrearter. Undertiden går den på rov efter æg, larver og pupper hos andre myrearter, bl.a. hos sort havemyre. Det sker også, at den stjæler yngel med det formål at skaffe slaver til fx pasning af egen yngel. Den tager altid arter i slavemyre-gruppen, derfor finder man tit bl.a. sort slavemyre i blodrød rovmyres rede.

▲ Når blodrøde rovmyrer mødes, vurderer de hurtigt, om de skal angribe eller udveksle føde med hinanden. Foto: Morten D. D. Hansen.

◀ Sort Slavemyre og Blodrød Rovmyre i "samarbejde" om føden.
Foto: Rune Larsen.

Rederne er som regel små og anlægges op ad træstubbe, i græstuer, under jorden eller under sten. Undertiden bygger rovmyren en overbygning af smågrene, grannåle o.l., men rederne virker ofte ufærdige, og der bygges sjældent nogen symmetrisk kuppel.

Arten findes i skovbryn og i lysninger med blandet løv- og nåletræer, på træbevoksede heder og i klitter.

Blodrød rovmyre træffes i de nordsjællandske, nordjyske og midtjyske skovområder. Den kan være relativt almindelig i nogle områder og sjælden andre steder.

◀ Lille skovmyre. Foto: Ruth Ahlberg.

Stubmyre
Formica truncorum 3,5–9,0
Arten anlægger næsten altid sin rede meget synligt ved en træstub, oven på store trærødder eller ved store mørnede grene. Det er ikke altid, at rederne dækkes helt med materiale, og de kan virke ufærdige. Undertiden bygger stubmyren små midlertidige satellit-kolonier, som anlægges frit på jorden. Satellit-kolonien dækkes af forefaldende materiale, og overdelen er sjældent større end en fodbold.

Samfundet grundlægges med hjælpemyrer, som regel sort slavemyre. Stubmyre er en hurtig og lidt aggressiv myre, som dog ikke kan klare konkurrencen fra rød skovmyre. Derfor træffes den typisk på lokaliteter, hvor rød skovmyre ikke forekommer. Den jager efter byttedyr nær reden, men besøger også bladluskolonier.

Arten findes ofte i skovbryn eller åbne skovpartier med blandet træbevoksning.

Stubmyre forekommer spredt i hele landet, men er ikke helt almindelig.

▲ Uralmyre. Foto: Ruth Ahlburg.

Uralmyre
Formica uralensis 4,5–8,0
Arten er meget modstandsdygtig over for forholdene på de åbne, våde biotoper, som den foretrækker. Man har iagttaget, at den overvintrer i reder, som anlægges i græs- eller lyngtuer, hvor individerne klumper sig sammen i den lille rede. Undertiden overvintrer den på mere tørre områder i mosen. Som redemateriale bruges fine dele af lyng, revling, kæruld, sphagnum, mos og græs. Reden er godt camoufleret mellem den tætte mosevegetation og kan være svær at finde. Den bliver sjældent større end en fodbold. Man finder bedst arten ved at lede efter den i små træer, gerne birk, hvor den flittigt besøger bladluskolonier.

Uralmyrer foretrækker højmoser og fugtige heder med tæt bevoksning af lyng og revling og med spredte birke- eller fyrretræer.

Arten forekommer på en lang række jyske mose- og hedelokaliteter, men er også fundet på Fyn, i flere moser i Nordsjælland og et enkelt sted i Sydsjælland.

◄ Stubmyren udveksler føde i en koloni af bladlus. Foto: Emil Lutken.

Feltnøgle

til bestemmelse af danske arbejdermyrer

Myrer er generelt vanskelige at bestemme til art, og ofte kræver det stor forstørrelse og en del øvelse at skelne de små artsforskelle. Med denne feltnøgle kan man bestemme de almindelige danske myrer til slægt, andre kan bestemmes til en gruppe, der omfatter et antal nærtstående arter, og endelig er der karakteristiske arter, der kan bestemmes helt til artsniveau. Til en nøjere bestemmelse anbefales værker mærket med * i litteraturlisten side 33.

Feltnøglen kan bruges til „grovbestemmelse", og der er anvendt karakterer, som kan ses ved hjælp af en almindelig lup. Feltkarakterer som fx biotop og tue er undertiden også medtaget. Ved bestemmelse af døde myrer skal man være opmærksom på, at individer i sprit kan miste al farven, og bagkroppen kan svulme meget op, hvorimod bagkroppen skrumper på tørre dyr, som også kan miste en del af farverne. Det er godt at have flere arbejdere til rådighed ved bestemmelserne, idet nyudklækkede individer er blege og ikke udfarvede, og størrelsen varierer, så udvælg de største arbejdere.

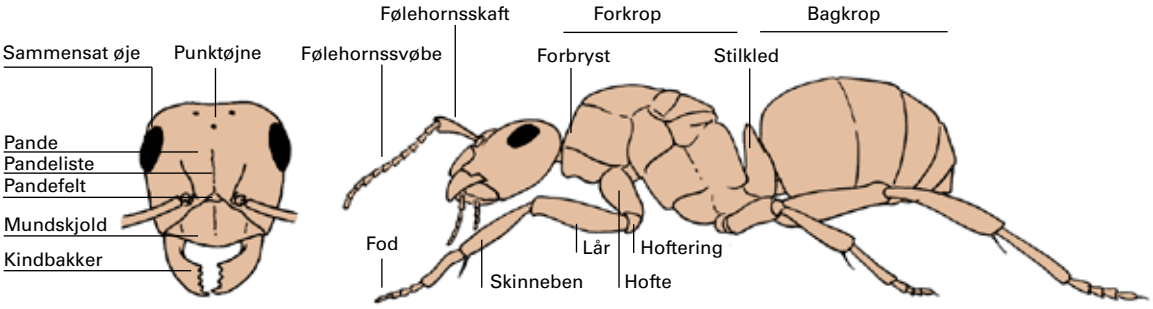

Hos Formicinae-arter kaldes stilkled ofte skæl, mens betegnelsen stilkknude ofte anvendes hos Myrmicinae-myrer.

De fleste *Myrmica*-arter kan bestemmes på følehornskaftets udformning og andre vigtige kendetegn.
Det kræver en god forstørrelse at kunne se forskellene, og det er vigtigt, at følehornet placeres, så krumning og udvækster er mest markante.
Efter B. Seifert, 2007.

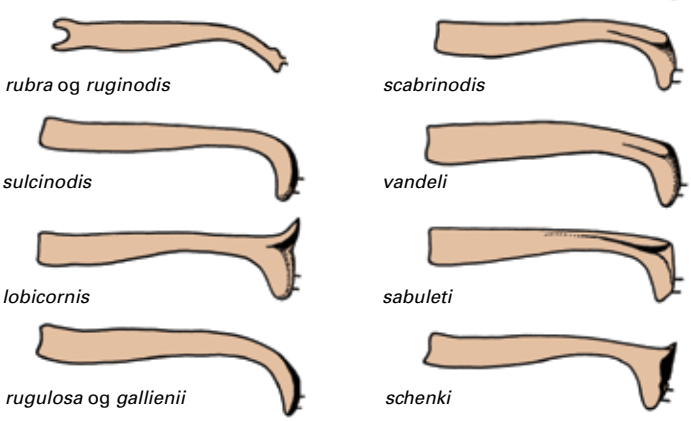

1. A. To stilkled ..... Myrmicinae.

   B. Et stilkled og bagkrop med tydelig indsnøring ..... Ponerinae.

   C. Et stilkled og bagkrop uden indsnøring ..... Formicinae 3.

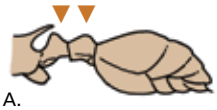
1. A.

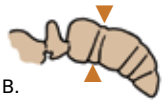
1. B.

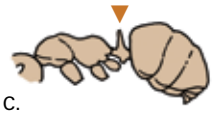
1. C.

2. A. Helt sort til mørkebrun. Stort hoved, forkrop og stilkled med tydelige længdestriber. Bagkrop glat. Hoved > bagkrop. Antenner med 10 led. 2,5-4 mm..... ..... Græstørvsmyre *Tetramorium caespitum*. Side 20.

   B. Rødlig til gulbrun, hele kroppen glat og skinnende. Nedadrettet tandagtig køl på andet stilkled. Lever altid i skovmyretuer. 2,8-3,4mm..... ..... Blank gæstemyre *Formicoxenus nitidulus*. Side 19.

   C. Spinkle lyse og rødbrunlige, ofte med mørkere bagkrop. Tre yderste led længere end resten af følehornssvøben. Små kolonier under bark og sten. 2,3-4 mm..... ..... *Leptothorax og Temnothorax*. Side 19.

   D. Robuste og ravfarvede. Tre yderste led kortere end resten af følehornssvøben. 4-6,5 mm ..... Stikmyrer *Myrmica*. Side14.

   E. Ingen tænder på kindbakkerne..... Røvermyre *Harpagoxinus*. Side 18.

   F. Passer ikke til ovennævnte karakakterer ....*Solenopsis, Monomorium, Myrnecia* og *Stemma*. Side 18.

3. A. Små arter, 3-5 mm, som havemyrer, kun *Lasius fuliginodus* er 6-6,5 mm. Farverne er gullige, grå og sorte. Hoved, forkrop og bagkrop har samme farve. Små eller utydelige punktøjne. Se foto s. 20 ..... *Lasius* 4.

   B. Lille art, 3,2-4,5 mm, som havemyre, men tofarvet med mørkebrun bagkrop og bleg rødbrunt hoved og rødbrun forkrop. Lever inde i træer..... .....*Lasius brunneus*. Side 22.

   C. Store arter, 4,5-9 mm, som skovmyrer, sorte, grå og rødlige, ofte flerfarvede. Se foto s. 28. Flere arter med kuppelformede tuer af forskelligt materiale *Formica* 5.

   D. Store og meget robuste arter. Stor forskel i størrelsen på arbejdere, 6-14 mm. Hovedet stort og helt sort, bagkroppen sort eller sort med rødligt skær. Lever i levende og dødt træ og under sten .....*Camponotus*. Side 24.

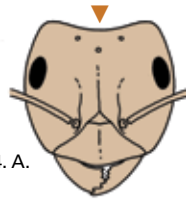
4. A.

4. A. Helt sorte og meget glinsende. Hovedets bagrand konkav. Ved knusning en stærk lugt og smag af citrus.....Orangemyre *Lasius fulliginosus*. Side 20.

   B. Gullige og rød-gullige arter .... *Lasius flavus, L. umbratus, L. meridionalis, L. mixtus*. Side 23.

   C. Grålige og sorte arter af havemyre-gruppen .... *Lasius niger, L. platythorax, L. alienus, L. psammophilius*. Side 21.

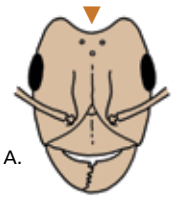
5. A.

5. A. Hovedets bagrand konkav.
   Underslægten *Captoformica, Formica exsecta*-gruppen
   .....*Formica exsecta, F. foreli, F. forsslundi, F. pressilabris*. Side 25.

B. Mundskjold med tydelig udskæring ..... Blodrød rovmyre *Formica sanguinea*. Side 29.

C. Helt eller næsten ensfarvede sorte og grålige arter ..... 6.

D. Flerfarvede røde eller sorte arter ..... 7.

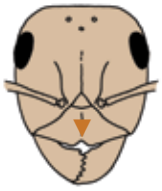

5. B.

6. A. Helt blank og meget skinnende..... Mosemyre *Formica picea*. Side 27.

B. For- og bagkrop mat, meget lidt behåring på forkroppen ..... Sort slavemyre *Formica fusca*. Side 26.

C. Lidt gråbrun, forkroppen lidt lysere end bagkroppen ..... Klitmyre *Formica cineria*. Side 27.

7. A. Hovedet helt sort ..... Uralmyre *Formica uralensis*. Side 30.

B. Hoved og forkrop rødlige ..... Stubmyre *Formica truncorum*. Side 30.

C. Robuste med røde og sort farver, 7-11 mm ..... Skovmyregruppen, ... Rød skovmyre *Formica rufa*, side 28, ... Nordlig skovmyre *Formica aquilonia,* side 28, ... Lille skovmyre *Formica polyctena,* side 28, ... Hede-skovmyre *Formica pratensis,* side 29.

D. Spinkel og mindre end skovmyrer, 4-7 mm. Baghoved og bagkrop mørkt brunlige, øvrige dele røde ..... Rød slavemyre *Formica rufibarbis og F. cunicularia*. Side 25,26.

Supplerende læsning

Titler mærket med * har bestemmelsesnøgler.

Collingwood, C. A., 1979: The Formicidae (Hymenoptera) of Fenoscandia and Denmark. – Entomologica Scandinavica 8. 174 sider.

Jensen, T. F. & C. Skøtt, 1980: Danske myrer. – Natur og Museum 20 (1). 32 sider.

*Nationyckeln till Sveriges Flora och Fauna. Steklar: Myror – getingar. Hymenoptera: Formicidae – Vespidae. 2012. ArtDatabanken. Sveriges Lantbrugsuniversitet. Uppsala. Side 21-199.

Nielsen, M. G., 2011: En status over den danske myrefauna og forslag til danske navne. – Entomologiske Meddelelser 79 (1). Side 13-18.

*Seifert, B., 2007: Die Ameisen Mittel- und Nordeuropas. – lutra Verlags- und Vertriebsgesellschaft, Görlitz/Tauer. 368 sider.

Skinner, G. J. & G. W. Allen, 1996: Ants. Naturalist's Handbook 24. – Richmond Publishing Co., Richmond. 71 sider.

– Du, Hannebal – man ka' lære majet a' myrerne – de æ' gevaldigt flittige.
– Ja – la' os ligge os hen et andet sted.

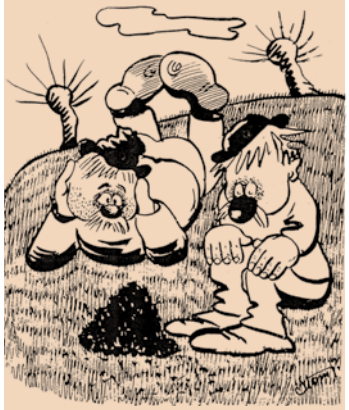

Myrernes flid fascinerer de fleste mennesker. Storm P. Gengivet med tilladelse fra Storm P. Museet.

Myrearter fundet i Danmark

Efter det latinske artsnavn er navngiveren af arten anført. Står navnet i parentes, betyder det, at arten oprindeligt blev beskrevet med et andet slægtsnavn (efter Nielsen 2011). * angiver synonymer for arten.
Arbejderens længde er angivet i millimeter. *Myrmica hirsuta* og *Anergates atratutus* har ingen arbejderkaste, her er det hannens og hunnens længde.
Sidehenvisning med fed henviser til foto af arten, kursiv til artsbeskrivelsen.

ARTER, DER LEVER FRIT I NATUREN

Artsnavn	Navngiver og år	Dansk navn	Længde	Sidehenvisning
Underfamilien Ponerinae				14, 32
Hypoponer apunctatissima ** Ponera punctatissima,*	(Roger, 1859) Roger, 1859	Kompostmyre	2,5–3,2	*14*, **14**
Underfamilie Myrmicinae				14, 32
Anergates atratulus	(Schenck, 1852)		2,3–2,5	*18*, 20
Harpogoxenus sublaevis	(Nylander, 1849)	Røvermyre	3,5–5,0	18, *19*, **19**, 32
Leptothorax acervorum	(Fabricius, 1793)	Barkmyre	3,8–4,5	*19*, **19**, 32
Leptothorax muscorum	(Nylander, 1846)		2,4–3,2	32
Temnothorax interruptus ** Leptothorax interruptus*	(Schenck, 1852) (Schenck, 1852)		2,3–3,4	*19*, 32
Temnothorax nylanderi ** Leptothorax nylanderi*	(Förster, 1850) (Förster, 1850)		2,3–3,4	*19*, 32
Temnothorax tuberum ** Leptothorax tuberum*	(Fabricius, 1775) (Fabricius, 1775)		2,3–3,4	*19*, 32
Myrmecina graminicola	(Latreille, 1802)		3,0–3,6	*18*, 32
Myrmica gallieni	Bondroit, 1920		4,5–5,0	*16*, 32
Myrmica hirsuta	Elmes, 1978		5,2–5,3	*16*, 17, 32
Myrmica lobicornis	Nylander, 1846	Mørk stikmyre	4,0–5,0	*17*, **17**, 32
Myrmica rubra) ** Myrmica laevinidis*	(Linnaeus, 1758 Nylander, 1846	Korttornet stikmyre	3,5–5,0	10, *15*, **15**, 32
Myrmica ruginodis	Nylander, 1846	Almindelig stikmyre	4,0–6,0	10, *15*, **15**, 32
Myrmica rugulosa	Nylander, 1849	Sandstikmyre	3,0–4,3	*16*, **16**, 32
Myrmica sabuleti	Meinert, 1861	Hedestikmyre	4,0–5,0	*16*, **16**, 32
Myrmica scabrinodis	Nylander, 1846	Engstikmyre	4,0–5,0	*16*, **16**, 17, 32
Myrmica schencki	Emery, 1895	Tragtstikmyre	4,0–5,5	*17*, **17**, 32
Myrmica specioides ** Myrmica bessarabica*	(Bondroit, 1918) Nasonov, 1889		3,0–4,5	*17*, 32
Myrmica sulcinodis	Nylander, 1846	Stor stikmyre	4,0–6,0	*15*, **15**, 32
Myrmica vandelii	Bondroit, 1920		4,0–5,0	*17*, 32
Solenopsis fugax	(Latreille, 1798)	Tyvemyre	1,5–3,0	*18*, **18**, 32
Stenamma debile ** Stenamma westwoodii*	(Förster, 1850) Westwood, 1840	Skyggemyre	3,5–4,0	*17*, **17**, 32
Tetramorium caespitum	(Linnaeus, 1758)	Græstørvsmyre	2,5–4,0	*21*, **21**, 32

Artsnavn	Navngiver og år	Dansk navn	Længde	Sidehenvisning
Underfamilie Formicinae				20, 31 ,32
Camponotus herculeanus	(Linnaeus, 1758)	Herkulesmyre	5,0–12,0	5, 13, **13**, *24*, **24**, 25, 28, 32
Camponotus ligniperda	(Latreille, 1802)	Kæmpemyre	6,0–14,0	24, *25*, **25**, 32
Formica aquilonia	Yarrow, 1955	Nordlig skovmyre	4,0–8,5	*29*, **29**, 33
Formica picea * *Formica transcaucasica*	Nylander,1846 Nasonov, 1889	Mosemyre	4,5–6,0	*27*, **27**, 33
Formica cinerea	Mayr, 1853	Grå klitmyre	4,0–6,5	*27*, **27**, 33
Formica cunicularia	Latreille, 1798	Brun slavemyre	4,0–6,5	*26*, **26**, 33
Formica exsecta	Nylander, 1846	Rød hedemyre	4,5–7,5	*25*, **25** 33
Formica foreli	Emery, 1909		4,5–7,0	*25*, 33
Formica forsslundi	Lohmander, 1949		4,0–6,5	*25*, 33
Formica fusca	Linnaeus, 1758	Sort slavemyre	4,5–7,0	6, 13, *26*, **26**, 27, 29, 30, 33
Formica polyctena	Förster, 1850	Lille skovmyre	4,0–8,5	13, *29*, **29**, 33
Formica pratensis * *Formica nigricans*	Retzius, 1783 Emery, 1909	Hede-skovmyre	4,5–9,5	*29*, **29**, 33
Formica pressilabris	Nylander, 1846		4,2–6,0	*25*, 33
Formica rufa	Linnaeus, 1761	Rød skovmyre	4,5–9,0	**3**, 5, **7**, **8**, **9**, 13, 15, 19, 25, 26, *28*, **28**, 29,30, 31, 33
Formica rufibarbis	Fabricius, 1793	Rød slavemyre	4,5–7,0	*26*, **26**, 33
Formica sanguinea	Latreille, 1798	Blodrød rovmyre	6,0–9,0	26, *29*, **29**, 30, 33
Formica truncorum * *Formica truncicola*	Fabricius, 1804 Nylander,1846	Stubmyre	3,5–9,0	6, 28, *30*, **30**, 33
Formica uralensis	Ruzsky, 1895	Uralmyre	4,5–8,0	25, 27, 28, *30*, **30**, 33
Formicoxenus nitidulus	(Nylander, 1846)	Blank gæstemyre	2,8–3,4	8, 9, *19*, **19**, 28, 32
Lasius alienus	(Förster, 1850)	Hedemyre	3,0–4,2	6, 8, *22*, **22**, 26, 32
Lasius brunneus	(Latreille, 1798)	Brun træmyre	3,2–4,5	*22*, **22**, 23, 32
Lasius flavus	(Fabricius, 1781)	Gul engmyre	2,2–4,8	**5**, 7, *8*, 9, 10, **12**, 21, *23*, **23**, 32
Lasius fuliginosus	(Latreille, 1798)	Orangemyre	4,0–6,0	6,13, *20*, **20**, 21, 23, 32
Lasius meridionalis * *Lasius rabaudi*	(Bondroit, 1919) (Bondroit, 1917)		3,5–5,0	*24*, 32
Lasius mixtus	(Nylander, 1846)		3,5–4,5	*24*, 32
Lasius niger	(Linnaeus, 1758)	Sort havemyre	3,5–5,0	**4**, 5, 7, 11, 13, *21*, **21**, 23, 29, 32
Lasius platythorax	Seifert1991		3,5–5,0	*21*, 32
Lasius psammophilus	Seifert, 1992	Sandjordsmyre	2,0–4,0	16, 20, *22*, **22**, 32
Lasius umbratus	(Nylander, 1846)	Gul jordmyre	3,5–5,5	6, 13, *23*, **23**, 24, 33
ARTER, SOM KUN FINDES I OPVARMEDE BYGNINGER				
Monomorium pharaonis	(Linnaeus, 1758)	Faraomyre	2,0–2,4	13, 32
Pheidole anastasii	Emery, 1896			
Pheidole pallidula	(Nylander, 1849)			
Pheidole punctatissima	Mayr, 1870			
Poneraco arctata	(Latreille, 1802)			
Solenopsis sp.			1,5–3,0	32
Technomyrmex albipes	(Smith, 1861)	Hvidfodet myre		
Technomyrmex vitiensis	Mann, 1921			
Tetramorium simillima	(Smith, 1851)		1,6–2,0	

Naturhistorisk Museum · Aarhus
ISBN 978-8791779-3-36